ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ КОММУНА

1918 ий 1 октябрь годсек лектеш

КПСС Марий обкомын, МАССР Верховный Советын да Министр-влак Советын органышт

№ 29 (18411) | 1990 ий 3 февраль, шуматкече | Акше 3 ыр

ПАЙДАЛЕ СЕМИНАР

ТЕНИИ 29 январь гыч 3 февраль марте Йошкар-Олаште, КПСС Марий обкомын партийный, совет да идеологический пашаен-влакын квалификацийыштым нӧлтымӧ курсыштыжо, колхоз ден совхозласе партийный организаций-влакын секретарьыштлан семинар эрталтын.

Семинарыште ял озанлык производствым интенсифицироватлымылан, пашам организоватлыме да пашалан тӱлымӧ у ончыл йӧным шыҥдарымылан партийный влиянийым кугемдыме шотышто КПСС XXVII съездын пунчалжым шуктымо нерген мутланыме.

Республикын территориальный озанлык расчетыш да шкем шке виктарымашке куснымыж нерген, ял озанлык производствышто арендный отношенийым кучылтмо, мланде пашам да общественный волык озанлыкым интенсифицироватлыме нерген ятыр лекций ден докладым лудмо.

Семинарын программыштыже КПСС-ын XXVIII съездшылан ямдылалтмылан кӧра организационно-партийный ден кадровый пашам саемден колтымо, партий кӧргыштӧ демократийым виянгдыме да келгемдыме, съезд деч ончычсо жапыште идеологический пашам саемдыме нерген, социалистический законность ден правопорядкым пеҥгыдемдымаште первичный партийный организаций-влакын рольыштым нӧлталме нерген йодыш-влак лийыныт.

Семинарыш погынышо-влак ончылно КПСС Марий обкомын кокымшо секретарьже А. А. Смирнов, КПСС обком секретарь-влак Н. М. Губин, А. А. Зенкин, Ф. А. Хохлов, КПСС обкомын отделлажым вуйлатыше-влак: организационно-партийный ден кадровый паша отделым — Г. С. Буланкин, аграрныйым — А. Е. Егошин, общийым — Ю. Ф. Минин, КПСС обком пеленсе партийный контроль комиссий председатель Н. А. Ситалев, ВЛКСМ обкомын первый секретарьже М. А. Калинов, Марий АССР Министр-влак Совет председательын заместительже, Госплан председатель В. А. Галавтеев, Марий АССР-ын Паша да социальный йодыш шотышто госкомитетшын председательже В. С. Секретарев, Марий агрокомбинат генеральный директорын заместительже-влак П. В. Будин, И. Б. Мустафин, Г. А. Пчелов, агрокомбинатысе отдел-влакын начальникышт да тусо моло специалист-влак ойленыт.

Озанлык кӧргысӧ расчет ден коопераций негызеш ял озанлык пашам организоватлыме нерген «Алексеевский» госплемзаводын тӱҥ экономистше В. И. Бахтина каласкален.

Интенсивный технологий почеш пырчан культурым ончен куштымо, шӧр ден сӧсна шыл лектышым кугемдышаш верч кучедалме опыт дене «Пригородный» совхозын тӱҥ агрономжо Ю. М. Гущин, «Шойбулакский» совхозын тӱҥ зоотехникше Н. И. Смирнов, «Рассвет» колхозын тӱҥ зоотехникше А. П. Сушаков палдареныт.

Арендатор-влакын — С. А. Панфиловын, Г. М. Пушкинын, В. М. Криваксинын, П. И. Александровын, И. А. Орловын шке паша опыт нерген каласкалымышт оҥай лийын.

КПСС обкомын идеологический отделжым вуйлатыше Е. А. Хлебников «йыргешке ӱстел» йыр мутланымашым эртарен. Тыгодым «Общественный илышым идеологически уэмдымаш: итог, проблема, противоречий» темым лончылымо.

Семинарыште КПСС обкомын первый секретарьже Г. А. Посибеев ойлен.

Семинар пытымек, тушко толшо-влак шке паша опытышт нерген каласкаленыт.

Кӱкшын аклыме

Чодыра промышленностьышто заслугылан да пашаш шуко ий годым сайын ыштымылан Рутка чодыра комбинатын разметчикше Анатолий Иванович **Беловлан** да Волжский чодыра комбинатын рамщикше Леонид Николаевич **Соловьевлан** РСФСР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 1 февральыште лукмо Указше почеш «РСФСР чодыра промышленностьын заслуженный пашаеҥже» почетный лӱмым пуымо.

ЧЕРЕТАН ЗАСЕДАНИЙ

МАРИЙ АССР Министр-влак Совет Председатель А. А. Васильев йолташын пенсийыш кайышашыжлан кӧра Марий АССР Верховный Совет Президиум черетан заседанийыштыже тиде должностьыш Геннадий Семенович Петров йолташын кандидатурыж нерген ойым ончымо.

Г. С. Петров 1940 ийыште шочын, марий, высший образованиян: 1966 ийыште А. М. Горький лӱмеш Марий политехнический институтым, а 1972 ийыште Горьковский высший партийный школым тунем пытарен.

Пашам ышташ 1957 ийыште тӱҥалын, пашазе лийын. Совет Армий радамыште служитлен. Институтым тунем лекмек, СССР-ын 50-ше идалыкше лӱмеш «Контакт» Марий заводышто инженер-технолог, вараже КПСС Йошкар-Ола горкомышто да партий Марий обкомышто инструктор, КПСС обкомын икымше секретарьжын полышкалышыже да Марий АССР Министр-влак Советын оргинструкторский отделжым вуйлатыше лийын. 1980 ийыште Марий Турек райисполком председательлан сайлалтын, 1982—1984 ийлаште Марий АССР культура министрлан, вараже ныл ий КПСС Звенигово райкомын икымше секретарьжылан ыштен. 1988 ийыште Г. С. Петровым Марий АССР Министр-влак Совет председательын заместительжылан шогалтыме, кызытат тиде должностьышто ышта.

Марий АССР Верховный Советын депутатше, КПСС обком член. Ешан.

Справка калыклан палашыже савыкталтеш. Тиде кандидатура нерген шке ойдам Марий АССР Верховный Совет Президиумыш 1990 ий 15 февраль марте тыгай адрес дене увертарен кертыда: 424001, Йошкар-Ола, Ленинский проспект, 29. Телефон: 5-68-78.

Куженер

Шӱм гыч лекше тау

Шонто еҥ дене тӱрлыжат лиеда: таче сай улат, эрла черланен возат. Тыгайже шкем денат лиеден. Тазалыкем саемдаш манын, шукерте огыл «Строитель» санаторийыш миен толым.

Тушто сайын канаш да эмлалташ йӧным ыштымыштлан газет гоч «Искра» колхозысо профком ден санаторийын коллектившылан тау мутым каласем. Итыже, йодмем шуктен, путевкым пуэн. Весыже санаторийыш миймеш-влак верч чотак азапланен.

Санаторийыште йокрокланен огынал. Жапна веселан эртыже манын, культ- [illegible] шонен луктыныт. Кас еда иктаж-могай оҥай мероприятийым эртареныт. Кок гана концерт лие. Иктыжым Звенигово оласе, весыжым Упшер культура пӧрт-влакын самодеятельный артистыште ончыктыш.

Каныше-влакым экскурсий денат кондыктышт. Корнына Озаҥыш да Волжскыш шуйныш. Библиотекыште книгам але газетым лудаш йӧн лийын. Жапет уло, мод шашке але шахмат дене, теннис але биллиард дене. Мыйын шонымаште, тышке толмыжлан нигӧат ӧкелен огыл, очыни. Мыйын гын, ончыкыжат санаторийыш толаш кумыл лектын.

В. ЧИРКОВ.

НАЦИЙ-ВЛАК КОКЛАСЕ ОТНОШЕНИЙЫМ ДА ШЕМЕР-ВЛАКЫМ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНО ВОСПИТАТЛЫМАШЫМ САЕМДЫМЕ ШОТЫШТО

КПСС МАРИЙ ОБКОМЫН ТӰҤ МЕРОПРИЯТИЙЖЕ-ВЛАК

ШЕМЕР-ВЛАКЫН, поснак молодежьын, интернационалистский сознанийыштым, совет патриот улмо, шке наций дене кугешныме кумылыштым шуарыме шотышто партийный организаций-влакын паша уровеньыштым умбакыже нӧлталшашлан КПСС Марий обком бюро «Наций-влак коклаҫе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым саемдыме шотышто тӱҥ мероприятий-влакым» пеҥгыдемден.

Нине мероприятий-влакын негызыштлан XIX Всесоюзный партийный конференцийын да КПСС ЦК-н 1989 ий сентябрьысе Пленумжын шымлен палемдыме политический курсым налме. Тиде курс чыла наций ден калык-влакын интересыштым шуктымым эльын [illegible] мыр интересше да йодмашыж дене келыштарен, СССР-ысе чыла калыклан эрык дене вияҥашышт, ваш-ваш умбакыже лишемашышт, нуннын коклаште келшымашым, ваштолышым да пашам пырля ыштымым пеҥгыдемдаш йӧным ышта.

Тиде документым пеҥгыдемдыме деч ончыч тудын проектым партийный ден общественный организацийлаште, пашаче коллективлаште, творческий ушемлаште, научный учреждений ден учебный заведенийлаште кумдан каҥашыме. Тидын годым лукташ каласыме шуко ойым, каҥашым, темлен ойлымым да йодмашым документыште шотыш налме.

Тидын годымак теве мом ушышто кучыман: документыште «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформын положенийже-влакым шуктымо шотышто областной партийный организацийын пашам ыштыме тӱҥ корно гына ончыкталтын, наций-влак коклаҫе отношенийым саемдымашке виктаралтше тӱҥ мероприятий-влак гына документыш пурталтыныт. Чыла тидын шотышто шуктышаш паша партий горком ден райком-влак, [illegible] союз-влакын областной советышт, ВЛКСМ обкомын, министерство ден ведомство, озанлык орган ден идеологический учреждений, учебный заведений ден общественный организаций-влакын мероприятийыштышт утларак кумдан да радамлын ончыкталтеш. Тыгай мероприятийым нуно КПСС обком бюрой темлымыж почеш ямдылат.

КПСС обкомын палемдыме мероприятий-влакым кузе шуктен толмо нерген мемнан газет шке лудшыжо-влаклан эреак каласкалаш тӱҥалеш. Ушанена: лудшо-влак республикыште илыше чыла наций ден калык-влакын социально-культурный йодмашыштым утларак тичмашын шуктымо, тӱрлӧ группыш пурышо еҥ-влакым интернационально да патриотически воспитатлымашым виянгдыме шотышто, тӱрлӧ национальностян еҥ-влак коклаште кыл кучымо кӱкшӧ культурылан нуным туныктымо шотышто шке шонымашыштым каласат. Публиковатлыме мероприятий-влак тӱрлӧ национальностян лашке ешартышым ышташ, ваш-ваш ӱшаныше еҥ-влак коклаште келшымашым да [illegible] чыла еҥлан пуэна.

Тендан пуымо ойда-влак наций-влак коклаҫе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым умбакыже саемдыме шотышто партийный, совет, профсоюз, комсомол, озанлык орган-влакын практический пашаштышт шотыш налалтыт.

Наций-влак коклаште кылым кучымо да интернационально воспитатлыме сферыште лийын шогышо процесс-влакым вуйлатыме уровеньым нӧлталаш манын:

— КПСС ЦК-н 1989 ий сентябрьысе Пленумжын пунчалжым, «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформын положений- [illegible]

ым эреак умылтарен шогаш, социализмын идеалжым чын негызлен пропагандироватлаш. Шемер-влакым интернационализм ден совет патриотизм, социалистический Родина дене кугешныме шӱлышеш, республикыште илыше чыла тӱрлӧ национальностян еҥ-влакым, нуннын традицийыштым, йылмыштым пагалымыштым [illegible]

Областной парторганизацийын историйже нерген очеркым ешарен да тӧрлатен лукташ ямдылалтме шотышто авторский коллективын пашажым тӱҥалаш.

1990 ийыште

КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе Госкомиздат

[illegible]

...Тазалыкем саемдаш : ма-
ныш, шукерте огыл «Строитель» санаторийыш миен толмым.

Тушто сайын канаш да эмлалташ йӧным ыштымылан газет гоч «Искра» колхозысо профком ден санаторийын коллективышылан тау мутым каласем. Иктыже, йодмем шуктен, путевкым пуэн. Весыже санаторийыш мийыше-влак верч чотак азапланен.

Санаторийыште йокрокланен ончаш... массовик-влак мом ...

...ныым Звенигово олассе, весымым Уншер культура пӧрт-влакын самодеятельный артистыште ончыктышт.

Канымне-влакым экскурсий дене кошташыт. Корнышто Озагыш да Волжскыш шуйныш. Библиотекыште книгам але газетым лудаш йӧн лийын. Жапет уло, мод шашке але шахмат дене, теннис але бильярд дене. Мыйын шонымашыште, тыште толмыжлан нигӧат ӧкынен огыл, очыни. Мыйын тыгыл... санаторийыш...

В. ЧИРКОВ.

Йошкар-Ола

Тӱрлаш мӧнгышкат пуа

«Труженица» фабрикын коллективше пашам сайын виктарышаш да продукцийым шукырак лукшаш верч азаплана. Тидлан тӱрлӧ йӧным кычалеш.

Тышеч иктыже — надомник-влакым пашашке ушымаш. Тачысе кечылан Йошкар-Олаште, Курык марий ден Морко районлаште 200 еҥ мӧнгышкышт предприятийын заказшым шуктат — тӱрым тӱрлат.

Ынде Шернур велнат тӱрлаш кумылан-влак лектыныт. Лажъялыште икмыняр еҥ фабрикылан полшаш лийын.

Снимкыште: фабрикын мастерже Галина Кутасова деч Лажъял гыч толшо Любовь Соколова ден Людмила Смородинова тӱрым тӱрлаш заказым налыт.

И. Речкинын фотожо.

Параньга

Колхозат полша

«Илыме вер-2000» программа дене келшышын, «Знамя» колхозышто пӧртым шке вий дене шукырак чоҥаш тӱҥалме. Ты пашаште колхозат полша.

Колхозын оксаж дене кодшо ий мучашлан усадьба типан вич пачерым чоҥен шуктымо. Вашке тушто водитель-влак Э. Гордеев ден А. Тихонов, механизатор-влак Э. Дмитриев ден Ю. Богданов да инвалид П. Ильин пӧртсийым ыштат.

Колхоз правлений изи яллам виягдыме верчат азаплана. Пӧрт-влак Ӱлыл да Кӱшыл Осиялыште, Ермучаште чоҥалтыт. Кызыт В. Алексеевын бригадыже Ондропсолаште пашан ветеранже А. Антроповалан нӧлта. Осиял фермым вуйлатыше Г. Герасимовалан чоҥалтшаш пӧртланат негызым пыштыме.

М. ГОРДЕЕВ.

Килемар

У корно лиеш

Районысо калык корно шотышто шукертсек йӧсланен илен. Пытартыш жапыште автомобиль дене кошташ йӧршӧ корно ешаралтеш.

Корным чоҥышо мехколонным пашаеҥже-влак Йылайал ден Аваныр яллам ушышо корным нӧлташ ямдылалтыт. Кужытшо — вич уштыш. Тудым тений шуктыман.

Мехколонна озанлык кӧргысӧ корнымат чоҥышаш. Тений кӱ шартышан Йылайал — Колотово (Кировский областьысе Шанчара район) да Йылайал — Коктуш корнылам ышташ палемдыме.

В. БЕЛОВ.

КПСС МАРИЙ ОБКОМЫН ТӰҤ МЕРОПРИЯТИЙЖЕ-ВЛАК

ШЕМЕР-ВЛАКЫН, посна молодежын, интернационалистский сознанийыштым, совет патриот ... мо, шке наций дене кугешныме кумылыштым шуарыме шотышто партийный организаций-влакын паша уровеньыштым умбакыже нӧлталшашлан КПСС Марий обком бюро «Наций-влак кокласе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым саемдыме шотышто тӱҥ мероприятий-влакым» пеҥгыдемден.

Нине мероприятий-влакын негызыштлан XIX Всесоюзный партийный конференцийын да КПСС ЦК-н 1989 ий сентябрысе Пленумжын шымлен палемдыме ... [illegible] ... мыр интересше да йодмашыж дене келыштарыш, СССР-ысе чыла калыклан эрык дене виянгашышт, ваш-ваш умбакыже лишемашышт, нуным коклаште келшымашым, вашполышым да пашам пырля ыштымым пеҥгыдемдаш йӧным ышта.

Тиде документым пеҥгыдемдыме деч ончыч тудын проектшым партийный ден общественный организаций-влакыште, пашаче коллективлаште, творческий ушем-лаште, научный учреждений ден учебный заведенийлаште кумдан каҥашыме. Тидын годым луктын каласыме шуко ойым, каҥашым, темлен ойлымым да йодмашым документыште шотыш налме.

Тидын годымак теве мом ушышто кучыман: документыште «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформын положенийже-влакым шуктымо шотышто областной партийный организацийын пашам ыштыме тӱҥ корно гына ончыкталтын, наций-влак кокласе отношенийым саемдымашке виктаралтше тӱҥ мероприятий-влак гына документыш пурталтыныт. Чыла тидын шотышто шуктышаш паша партий горком ден райком-влакын, республикысе Министр-влак Советын, профсоюз-влакын областной советыштын, ВЛКСМ обкомын, министерство ден ведомство, озанлык орган ден идеологический учреждений, учебный заведений ден общественный организаций-влакын мероприятийыштыште утларак кумдан да радамлын ончыкталтеш. Тыгай мероприятийым нуно КПСС обком бюрон темлымыж почеш ямдылат.

КПСС обкомын палемдыме мероприятий-влакым кузе шуктен толмо нерген мемнан газет шке лудшыжо-влаклан эреак каласкалаш тӱҥалеш. Ушанена: лудшо-влак республикыште илыше чыла наций ден калык-влакын социально-культурный йодмашыштым утларак тичмашын шуктымо, тӱрлӧ группын пурышо еҥ-влакым интернационально да патриотически воспитатлымашым виягдыме шотышто, тӱрлӧ национальностян еҥ-влак коклаште кыл кучымо кӱкшӧ культурылан нуным туныктымо шотышто шке шонымашыштым каласат. Публиковатлыме мероприятий-лашке ешартышым ыштен тӱрлӧ национальностян еҥ-влак коклаште ... [illegible] ... машым пеҥгыдемдымашке виктаралтше пашам саемдыме нерген шке шонымашым луктын каласаш йӧным чыла еҥлан пуэна.

Тендан пуымо ойда-влак наций-влак кокласе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым умбакыже саемдыме шотышто партийный, совет, профсоюз, комсомол, озанлык орган-влакын практический пашаштышт шотыш налалтыт.

Наций-влак коклаште кылым кучымо да интернационально воспитатлыме сферыште лийын шогышо процесс-влакым вуйлатыме уровеньым нӧлталаш манын:

— КПСС ЦК-н 1989 ий сентябрысе Пленумжын пунчалжым, «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформын положенийже-влакым илышыш пуртымо шотышто задачым КПСС горком ден райком-влакын пленумыштышт, партийный активын да первичный партийный организаций-влакын погынымаштышт каҥашаш;

1990 ийыште
КПСС обком бюро, горком ден райком, партком ден партбюро-влак

— «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформышто ончыктымо идей ден установка-влакым илышыш пуртымо, наций-влак коклаште отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым умбакыже саемдыме шотышто, наций-влак коклаште кыл кучымо кӱкшӧ культурым формироватлыме шотышто КПСС горком ден райком, партийный организаций, чыла уровеньысе Совет, министерство ден ведомство, общественный организаций, идеологический учреждений да массовый информаций средство-влакын конкретный паша планыштым ямдылаш. Наций-влак коклаште отношенийым умбакыже саемдыме шотышто паша республикым экономически да социально виягдыме проблема-влакым решатлыме дене чак кылдалтшаш, тиде паша системный характеран лийшаш, тудын научный негызшым саемден толман;

1990 ийыште
КПСС обком бюро, горком ден райком, партком ден партбюро-влак, Марий АССР Министр-влак Совет, гор(рай)исполком-влак, ВЛКСМ обком, облсовпроф

— КПСС обкомын идеологический отделжын структурыштыжо наций-влак коклаште отношений да интернационально воспитатлыме шотышто секторым ышташ.

1990 ийыште
КПСС обком бюро

Наций- влак коклаште отношенийын могай улмыжым лончылышашлан да тудым умбакыже саемдыме шотышто практический ой-каҥашым ямдылышашлан партий горком ден райком-влакын идеологический отдельышт пелен пашаче группа-влакым формироватлаш.

1990 ийыште
КПСС горком, райком-влак

Марий АССР Верховный Советын, калык депутат-влакын городской ден районный Советыштын наций-влак коклаште кыл кучымо йодыш шотышто постоянный комиссийыштын пашаштым виягдаш, тудым утларак системныйым, предметныйым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР Верховный Совет Президиум

Наций-влак коклаште отношенийым саемдыме, шемер-влакым патриотически да интернационально воспитатлымашым виягдыме шотышто мероприятий-влакым кузе шуктен толмым партийный, совет, профсоюз, комсомол органлаште, министерство ден ведомствылаште, предприятий ден организацийлаште эреак ончаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын бюрожо, комиссийже ден отделже-влак, горком ден райком-влак, республикысе Министр-влак Совет, министерство, ведомство-влак, облсовпроф, ВЛКСМ обком, гор(рай)совет-влакын исполкомышт, первичный партийный организаций-влак

Пашаче коллективлаште, учебный заведенийлаште да калыкын илыме верыштыже наций-влак коклаште отношенийын да интернациональный воспитанийын проблемышт дене лекций ден беседа циклым, тематический кас-влакым организоватлаш, иза-шольо область да республика-влакын делегацийышт, партийын, сарын да пашан ветеранышт дене вашлиймашым, марксизмын-ленинизмын классикше-влакын, шуко национальностян совет литературын произведенийышт почеш лудшо-влакын конференцийыштым да моло массовый мероприятийым эреак эртараш.

Партийын кызытсе национальный политикыжым, КПСС платформын принципиальный положенийже-влакым эреак умылтарен шогаш, социализмын идеалжым чын негызлен пропагандироватлаш. Шемер-влакым интернационализм ден совет патриотизм, социалистический Родина дене кугешныме шӱлышеш, республикыште илыше чыла тӱрлӧ национальностян еҥ-влакым, нунын культурыштым, традицийыштым, йылмыштым пагалыме шӱлышеш, пӱтынь калык ончылно шогышо задачым решатлышаш, илышын чыла могыржым уэмдышаш верч кугу ответственностьым шижме шӱлышеш, национализмын, шовинизмын, национальный эгоизмын да моло калык деч ойырлен илыме койышын кеч-кузе палдырнымыштым чытен кертдыме шӱлышеш воспитатлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже, горком ден райком-влак, гор(рай)совет-влакын исполкомышт, Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто государственный комитетше, газет-влакын редакцийышт, республиканский военкомат, ветеран-влакын республиканский советышт, облсовпроф, культура, калык образований, внутренний паша министерство-влак, ВЛКСМ обком, «Знание» обществын республиканский организацийжын правленийже

Коллектив-влакым интернационально воспитатлышаш верч, тушто морально-психологический климатын могай улмыж верч чыла звеносо вуйлатыше-влакын ответственностьыштым нӧлталшашлан, национальный ойыртемым эреак шотыш налаш йӧным ыштышашлан, социальный справедливость принципым пеҥгыдын шуктен шогышашлан «Партийын кызытсе условийысе национальный политикыж нерген» КПСС платформын положенийже-влакым илышыш пуртымо шотышто паша нерген нине вуйлатыше-влакын отчетыштым эреак колышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын бюрожо да отделже-влак, КПСС горком ден райком-влак

КПСС обкомын марксизм-ленинизм университетыштыже марий калыкын историйжым, культурыжым, марий йылмым тунемме отделенийын пашажым умбакыже шуяш. Марксизм-ленинизм университетын, партийный, совет, профсоюз да комсомол пашаеҥ-влакын квалификацийыштым нӧлтымӧ курсын учебный планыштыже марий калыкын историйжым да культурыжым, национальный йодыш шотышто, кызытсе условийыште национальный отношенийым саемдыме шотышто КПСС-ын программный положенийже-влакым тунемаш палемдаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын организационно-партийный ден кадровый паша, идеологический отделже-влак, ВЛКСМ обком, облсовпроф

Общеобразовательный школласе, профтехучилищылаÑе, кыдалаш специальный ден высший учебный заведенийласе, культура учреждениласе интернациональный келшымаш клуб-влакын пашаштым лончылен лекташ, тудым саемдыме шотышто мерым ямдылаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, ВЛКСМ обком, республикысе калык образований ден культура министерство-влак

Волжск олаште — Марий, Чуваш, Татар АССР-ла ушнымо кундемыште — «Ме ик ешыште илена», «Российын тӱҥ уремыштыже» девиз дене политический мероприятий-влакым пырля эртараш тӱҥалаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже-влак, республикысе культура, калык образований министерство, Писатель, Композитор, Художник ушем-влак

Наций-влак коклаште отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым умбакыже саемдышашлан СССР-ым ыштыме кечым ий еда пайремлымым, тыгак В. И. Ленинын шочмыжлан 120 ий, Кугу Отечественный сарыште совет калыкын сеҥымыжлан 45 ий темме кечылан да Марий автономийын 70-шо идалыкшылан ямдылалтмым кумдан кучылташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обком бюро, республикысе Верховный Совет Президиум, Министр-влак Совет, КПСС горком ден райком-влак, гор(рай)совет-влакын исполкомышт, культура министерство, облсовпроф, ВЛКСМ обком

Областной парторганизацийын историйже нерген очеркым ешарен да тӧрлатен лукташ ямдылалтме шотышто авторский коллективын пашажым тӱҥалаш.

1990 ийыште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе Госкомиздат

Пашаче коллектив, ола, район, область, автономный да союзный республика-влак дене пайдале социалистический соревнованийым организоватлаш, нунын да шкенан паша опыт дене ваш-ваш палдарен шогаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже, КПСС горком, райком-влак, облсовпроф, ВЛКСМ обком, министерство ден ведомство, объединений, предприятий да организаций-влак

Марий АССР-ысе пашаче коллектив-влакын Венгр Республикысе тыгаяк коллективла дене викак кылым кучымыштым кумдаҥдаш. Делегаций, специалист, студент, ученый, туристский группа-влакым ваш-ваш колтылаш; тыгак экономикыште, культурышто, наукышто шумо сеҥымашым ваш-ваш пропагандироватлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже, КПСС горком ден райком-влак, облсовпроф, ВЛКСМ обком, министерство, ведомство, объединений, предприятий да организаций-влак

Марий АССР-ын рольжым да правовой статусшым нӧлталшашлан Конституцийым да автономный республика нерген моло законодательный акт-влакым уэмдаш. Шке территорийыште административно-территориальный деленийын, пӱртӱсым аралыме, национальный культура ден йылмым виягдыме, исторический памятник-влакым аралыме пашан чыла йодышыштым республикылан решатлашыже йӧным Конституцийыште да моло законодательный актлаште палемдаш. Республикым самоуправленийыш да шкем шке финансироватлымашке кусарыме дене, тудын бюджетшым формироватлымаште союзный да республиканский подчиненийян предприятий ден объединений-влакын участвоватлыме формым палемдыме дене республикын экономический самостоятельностьшым пеҥгыдемдаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР Верховный Совет Президиум ден Министр-влак Совет, республикысе Госплан, прокуратура, Верховный суд, юстиций министерство

Кадровый политикым шуктен толмо годым конституционный гарантийым да совет граждан-влакын праваштым эскераш. Властьын, управленийын, судын да прокуратурын органыштыже, озанлык ден социально-культурный учреждений, общественный организаций-влакым вуйлатымаште республикыште илыше чыла калык-влакын представительышт лийышт манын, йӧным ыштен шогаш. Тидын годым еҥ-влакын деловой ден профессиональный качествыштым тичмашын шотыш налаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын бюрожо да комиссийже-влак, КПСС горком ден райком-влак, республикысе Верховный Совет Президиум, Министр-влак Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком, министерство, ведомство да организаций, гор(рай)исполком, партком да партбюро-влак

«Марий АССР-ысе йылме-влак нерген законым» ямдылышашлан, Марий АССР-ысе государственный йылмын да республикыште кучылтмо моло йылме-влакын статусыштым палемдышашлан республиканский комиссийым ышташ. Законын проектшым массовый информаций средствылаште кумдан каҥашаш.

1990—1991 ийлаште
Марий АССР Верховный Совет Президиум, КПСС обкомын идеологический, государственно-правовой отделже-влак, «Марий коммуна» ден «Марийская правда» газет-влакын редакцийышт, Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетше, республикысе вуз-влакын филологий кафедрышт, МарНИИ

Национальный йылме-влакын общественный ден культурный функцийыштым кумдаҥдыме, руш огыл еҥ-влакын руш йылмым палымыштым да руш-влакын национальный йылмым палымыштым виягдыме дене кылдалтше

(Мучашыже 2-шо ст...)

КПСС МАРИЙ ОБКОМЫН ТӰҤ МЕРОПРИЯТИЙЖЕ-ВЛАК

(Мучаш. Тӱҥалтышыже 1-ше стр.).

материально-технический, кадровый, педагогический да моло йодыш-влакым решатлыме шотышто мерым палемдаш. Республикыште чыла гражданлан шочмо йылмым эрык дене виянгдаш да тӧр права дене кучылташ, руш йылмым — тудым совет еҥ-влак наций-влак коклаште кылым кучымо йӧн семын шке кумылын ойырен налыныт — тунемаш чыла условийым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обком бюро, Марий АССР Верховный Совет Президиум, Министр-влак Совет, КПСС горком ден райком, гор(рай)исполком-влак

Латкумшо вичияшлан республикым социально-экономически виянгдыме планыште эн ончычак ялын проблемыжым решатлаш палемдаш. Регион-влакым социально-экономически виянгдыме йодышым решатлымаште, калыклан илыме верым, социально-культурный ден коммунально-бытовой кӱлешан оралтым ситарыме шотышто ола ден ял кокласе ойыртемым пытарымаште республиканский да верысе бюджет-влакын рольыштым нӧлталаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обком бюро, Марий АССР Министр-влак Совет, республикысе Госплан, облсовпроф

Экономика, наука да техника шотышто шымлымашын эн тӱҥ корныжым палемдаш. Научно-технический прогрессым виянгдыме да тудын сеҥымашыжым шыҥдарыме пеш кӱлешан йодышым решатлымашке научный организаций ден высший учебный заведений-влакын коллективыштым утларак кумдан ушаш, кугу союзный, союзно-республиканский, региональный да отраслевой целевой научный программылаште нунын участвоватлымыштым виянгдаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Госплан, вуз-влакын ректоратышт

Республикысе пашазе классын да инженерно-технический пашаеҥ-влакын национальный отрядыштым формироватлаш манын:

— промышленностьын тӱҥ отрасльлаштыже пашам ыштымашке марий еҥ-влакым утларак кумдан ушымо шотышто мерым ышташ. Нунылан кӱлеш профессийым налашышт да квалификацийым нӧлташышт условийым ышташ. Нунын жилищно-бытовой условийышт верч тыршаш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, КПСС горком ден райком-влак, ВЛКСМ обком

— промышленный профилян профтехучилищылашке марий эрвезе ден ӱдыр-влакым утларак налаш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе калык образований министерство, ВЛКСМ обком

— ялысе молодежьым технический профилян высший ден кыдалаш специальный учебный заведенийлашке утларак налме, тудым аспирантурыш колтымо шотышто мерым ямдылаш да илышыш пурташ;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, ВЛКСМ обком, вузласе партком ден ректорат-влак

— вузласе чыла факультетын, техникум-влакын ялысе школ-влаклан шеф семын полшымыштым виянгдаш. Специализироватлыме школ-интернат-влакын сетьыштым кумдангдаш, ялысе школлаште физико-математический, естественно-научный дисциплина-влакым утларак келгын туныкман классым шукемдаш. Вузласе ямдылалтме отделений ден курс-влакын [illegible], ялысе эн сай вузлашке [illegible] молодежьым целевой йӧн дене тунемаш колтымым утларак тичмашын кучылташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Госплан, вуз-влакын ректоратышт, кыдалаш специальный учебный заведений-влакын дирекцийышт, республикысе калык образований министерство

Ялысе школын материально-технический базыжым эреак саемдаш, тудын паша качествыжым нӧлтен шогаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Госплан, Марий АССР Министр-влак Совет, калык образований министерство

— чыла профессиональный творческий коллективын школ да художественный самодеятельность коллектив-влаклан шеф семын полшымыштым организоватлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура министерство, республикысе Писатель, Художник, Композитор, Театр пашаеҥ ушем-влак

Марий национальный культура ден искусствым, республикыште илыше моло калык-влакын культурыштым виянгдыме да шарыме шотышто вий ден средствам иктыш ушышашлан Йошкар-Олаште национальный культурный центрым ышташ.

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет, КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе культура министерство

Марий национальный музыкальный инструмент-влакым ышташ тӱҥалаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура министерство, республикысе верысе промышленность территориальный производственный объединений

Театрально-зрелищный ден концертный организаций, художественный самодеятельность коллектив-влаклан сценический вургемым да йолчиемым ургаш тӱҥалаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе культура министерство, верысе промышленность ден бытовой обслуживаний территориальный производственный объединений-влак

Республикысе профессиональный коллектив-влакын базышт негызеш да нунын полшымышт дене общеобразовательный школлаште туныктышо-влакын музыкально-художественный квалификацийыштым нӧлтымӧ, йоча ден самырык еҥ-влакым музыкально-эстетически воспитатлыме пашам шарен колташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура, калык образований министерство-влак, ВЛКСМ обком

Марий калыкын Пеледыш пайремжым умбакыже эртараш, тидын годым республикыште илыше чыла калык-влакын духовный, культурный, обрядовый традицийыштым утларак кумдан шыҥдараш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Культура министерство, облсовпроф, ВЛКСМ обком, КПСС горком ден райком, гор(рай)исполком-влак

«Марий памаш» ансамбль пелен фольклор шотышто йоча студийым почаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Культура министерство, ВЛКСМ обком

Марий АССР-ысе театральный ден концертный коллектив-влакын элысе иза-шольо республика ден областьлашке гастроль дене коштмыштым эреак практиковатлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе культура министерство

СПТУ-лаште, кыдалаш специальный ден высший учебный заведенийлаште марий литературым, марий калыкын историйжым да культурыжым туныкташ тӱҥалаш, тушто марий йылмым тунемаш йӧным ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе калык образований министерство, вуз ден ссузласе партком ден партбюро-влак

Республикысе наукын, литературын, искусствын лӱмлӧ деятельыштын, производствысо ончыл еҥ-влакын йӱкыштым возыман фондым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетше

Учебный заведений, творческий организаций, самодеятельный коллектив-влаклан кучылташышт Марий АССР-ысе художник-влакын сӱретышт гыч шуко чиян репродукций-влакым, композитор-влакын музыкально-хореографический [illegible]

АССР-ысе собственный корреспондентшылан ставкым ойыраш.

1990 ийыште
КПСС обкомын идеологический отделже, «Марий коммуна» газет редакций

Республикыште илыше руш, татар, чуваш, удмурт да моло калык-влакын духовный йодмашыштым утларак тичмашын шуктышашлан иза-шольо республика ден областьласе творческий ден самодеятельный коллектив-влакын гастрольыштым Марий АССР-ыште эреак эртараш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе культура министерство

Йошкар-Олаште Калык-влакын келшен илыме пӧртым ышташ.

1991—1995 ийлаште
Марий АССР Министр-влак Совет

Параньга районысо татар, Звенигово районысо чуваш, Марий Турек районысо удмурт фольклорный коллектив-влакым калык коллективыш савыраш.

1990 ийыште
Республикысе культура министерство

Моло автономный республикылаште — марий художник-влакын, мемнан республикыште — тусо художник-влакын произведенийыштым ончыктымо выставка-влакым эртараш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР Художник ушем

Республикыште руш, татар, чуваш да удмурт-влакын тӱшкан чумырген илыме кундемлаште нине калык-влакын историйыштым да культурыштым пропагандироватлыме пашам виянгдаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, КПСС горком ден райком-влак

Татар, чуваш, удмурт да моло йылме дене лекше газет ден журналлан возалташ йӧным ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, «Союзпечать» республиканский предприятий

Марий АСС-ыште, пошкудо республика ден областьлаште лекше газет-влаклан республикысе ола ден районный центрлаште, кугу промышленный предприятийлаште лӱмын стендым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС горком ден райком, партком ден партбюро-влак

Республикысе да тудын деч ӧрдыжсӧ общественный национальный образований-влакын пашаштлан эреак полшен шогаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР Министр-влак Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком, творческий ушем-влак

Марий, татар чуваш, удмурт йылме дене ямдылыме передачым районный да верысе радиовещаний дене утларак эртараш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже

Юл ден Урал кундемысе республика да область-влак дене пырля икте-весылан радиотелевизионный передача-влакым, республиканский ден областной газет-влакын полосаштым ямдылен шогаш. Нине передача ден полосам ончыл опытым шарышашлан, духовный поянлык дене паддарышашлан, пашаче коллектив-влак коклаште социалистический соревнованийым виянгдышашлан, шемер-влакым интернационально воспитатлышашлан кучылташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетше, республиканский газет-влакын редакцийышт

Марий АССР деч ӧрдыжтӧ марий-влакын тӱшкан чу-[illegible]

«Марий эл» энциклопедический мутерым ямдылаш да лукташ.

1990—1993 ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, МарНИИ

Республикыште наций-влак кокласе отношенийын да шемер-влакым интернационально воспитатлымашын могай улмыштым социологически эреак шымлаш, шымлыме итогым да рекомендацийым партийный, совет, озанлык да общественный организаций-влакын практический пашаштышт кучылташ, печатьыште публиковатлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже-влак, МарНИИ, вуз-влакын ректоратышт

Руш огыл еҥ-влакын руш йылмым да руш-влакын национальный йылмым палымыштым умбакыже виянгдышашлан:

— национальный школлаште руш йылмым туныктымым саемдаш. Руш йылме да литература дене республиканский олимпиадым эртараш;

— школлаште, профтехучилищылаште, техникум ден вузлаште йот элласе йылмым туныктымым саемдаш. Дошкольный учреждениилаште йот элласе йылмым туныкташ тӱҥалаш;

— национальный школ ден класслаште шочмо йылмым туныктымым саемдаш. Тушто шочмо йылме ден литература кабинет-влакым ышташ. Шочмо йылме да литература дене смотрым да олимпиадым эртараш.

Йоча дошкольный учреждениилаште шочмо йылмым утларак кумдан тунемаш йӧным ышташ.

«Национальный школ» комплексный программым умбакыже шуктен толаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе калык образований министерство

Общеобразовательный школлаште шочмо йылме ден литературым утларак келгын тунемман класс-влакым почаш, нунылан Марий АССР Писатель ушем да вузласе кафедра-влак шеф семын полшышаш улыт.

Творческий пашаеҥ-влакым ямдылышашлан МарГУ-што жапын-жапын группа-влакым чумыраш, сылнымут пашалан шӱман самырык еҥ-влакым элысе вузлашке тунемаш колташ. Финн ден венгр йылме-влакым пальше уста кусарыше-влакым ямдылаш палемдаш.

1990 ийыште
Марий АССР калык образований министерство, Писатель ушем, МарГУ-со партком, ВЛКСМ обком

Марий государственный университет пелен ялысе йоча-влаклан физико-математический школ-интернатым почаш.

1991—1995 ийлаште
Марий АССР Министр-влак Совет

Марий йылмым тунемше вес национальностян еҥ-влаклан полшымо шот дене учебник, учебный пособий, мутер, разговорник-влакым да моло учебно-методический литературым ямдылаш да лукташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР-ын Издательство, полиграфий да книгам ужалыме паша шотышто государственный комитетше, МарНИИ

Козьмодемьянскыште, Параньгаште да Звениговышто телеретранслятор-влакым ыштен шукташ.

1993 ийыште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, республикысе Министр-влак Совет

Марий АССР-ыште пашам ыштыше иностранный граждан-влак коклаште политический пашам саемдыме шотышто мероприятийым ямдылаш. Озанлык задачым шуктымо шотышто практический [illegible] элласе граждан-влак коклаште келшен илыме да кылым чак кучымо атмосферым пеҥгыдемдаш, нуным тӱрлӧ национальностян еҥ-влак коклаште кылым кучымо кӱкшӧ культурылан туныкташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже-влак, КПСС Волжский горком, КПСС Юрино райком

«Ончыко» журналым тылзе еда лукташ тӱҥалаш.

— вузласе чыла факультет... полшымыштым виянгдаш. ...се школ-влаклан шеф семын полшымыштым виянгдаш. Специализироватлыме школ-интернат-влакын сетьыштым кумдангдаш, ялысе школлаште физико-математический, естественно-научный дисциплина-влакым утларак келгын тунемман классым шукемдаш. Вузласе ямдылалтме отделений ден курс-влакын йӧныштым, ялысе эн сай вузлашке ялысе молодежьым целевой йӧн дене тунемаш колтымым утларак тичмашын кучылташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Госплан, вуз-влакын ректоратышт, кыдалаш специальный учебный заведений-влакын дирекцийышт, республикысе калык образований министерство

Ялысе школын материально-технический базыжым эреак саемдаш, тудын паша качествыжым нӧлтен шогаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Госплан, Марий АССР Министр-влак Совет, калык образований министерство

Верысе промышленность ден бытовой обслуживаний предприятийлаште национальный вургемым ургаш, национальный тӱр дене сӧрастарыме изделийым, калык промыселын продукцийжым лукташ тӱҥалаш. Тыгай сатум ыштен лукшо кооператив-влакым почаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе Министр-влак Совет, КПСС обкомын социально-экономический отделже, республикысе верысе промышленность ден бытовой обслуживаний территориальный производственный объединений-влак, Марпотребсоюз

Общественный питаний предприятийлаште марий национальный кочкышым да элысе калык-влакын кочкышыштым ямдылаш тӱҥалаш, тыгай кочкышым пропагандироватлаш, выставка ден конкурс-влакым эртарен шогаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, Марпотребсоюз

Йошкар-Олаште, Козьмодемьянск, Звенигово да Волжск олалаште «Национальный кухня» кафем почаш.

1991 ийыште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, торговля министерство, Марпотребсоюз

Населенный пункт-влакын лӱмыштым да моло географический лӱмым порядкыш кондымо, нуным марий, руш да моло йылме-влакын нормышт дене кельыштарыме шотышто республиканский комиссийым ышташ. Вывеска, реклама да моло наглядный средство-влакым кок йылме дене сӧрастараш тӱҥалаш.

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет, КПСС обкомын идеологический отделже

Интернациональный воспитанийыште культура ден искусствын рольыштым нӧлталаш манын:

— республикысе творческий ушем-влакын пленумыштым пырля эртараш, тушто наций-влак кокласе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым саемдыме проблемым каҥашаш;

1990 ийыште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе Писатель, Композитор, Художник, Журналист, Театр пашаеҥ ушем-влак

— Калык творчество всесоюзный фестивальын рамкыштыже смотр, конкурс, фестиваль-влакым, самодеятельный калык творчествын районный, городской, республиканский пайремже-влакым эртараш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура министерство, республикысе Писатель, Художник, Композитор, Театр пашаеҥ ушем-влак

— Юл ден Урал кундемыште улшо автономный республикыласе композитор-влакын музыкыштлан пӧлеклалтше традиционный фестивальлаште участвоватлаш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР Композитор ушем

— республиканский руш драматический театр ден курчак театр марий драматург-влакын пьесыштым да моло национальностян автор-влакын драматический произведенийыштым эреак шындышаш улыт;

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура министерство, республикысе Театр пашаеҥ ушем

— республикысе Композитор ушем пелен национальный концертный оркестрым да музыкальный пропаганда бюром ышташ;

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет, ВЛКСМ обком

— марий калык музыкым да республикысе композитор-влакын произведенийыштым возыман граммофонный пластинка-влакым лукмо пашам организоватлаш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
Республикысе культура министерство

...галаш, тушто марий йылмым тунемаш йӧным ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе калык образований министерство, вуз ден ссузласе партком ден партбюро-влак

Республикысе наукын, литературын, искусствын лӱмлӧ деятельыштын, производствысо ончыл еҥ-влакын йӱкыштым возыман фондым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетше

Учебный заведений, творческий организаций, самодеятельный коллектив-влаклан кучылташышт Марий АССР-ысе художник-влакын сӱретышт гыч шуко чиян репродукций-влакым, композитор-влакын музыкально-хореографический произведенийыштым, искусствоведческий паша, фольклор, муро, пьеса сборник-влакым, ты шотыштак курык марла, эреак лукташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР Министр-влак Совет, Марий АССР-ын Издательство, полиграфий да книга ужалыме паша шотышто госкомитетше, Марий АССР Художник, Писатель, Композитор ушем-влак

Курык марий йылме дене издательский пашам саемдаш. Республиканский национальный изданийлаште курык марий йылме дене произведенийым шукырак печатлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР-ын Издательство, полиграфий да книгам ужалыме паша шотышто госкомитетше, республикысе Писатель ушем

У Торъял, Звенигово, Параньга, Шернур, Куженер, Советский, Юрино районлаште историко-краеведческий калык музей-влакым почаш, нуным полшымышт дене краеведческий пашам умбакыже саемдаш, национальный традицийым шараш да виянгдаш. Республикысе пашаче коллектив, калык озанлык отрасль-влакын музейыштым ыштыме пашам виянгден колташ. Йошкар-Олаште марий калык прикладной искусство музейым ышташ тӱҥалаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, республикысе культура министерство, КПСС горком ден райком-влак, калык депутат-влакын гор(рай)советыштын исполкомышт, ВООПИК республиканский отделений

Ола ден населенный пунктласе зданий, урем да площадь, производственный объект-влак ойыртемалтше сынан лийышт манын, нуным архитектурыштышт да нуным сӧрастарымаште национальный элемент-влакым кучылташ тӱҥалаш. Населенный пункт-влакым проектироватлыме да чоҥымо годым калык зодчествын памятникше-влакым аралаш да кучылташ тыршаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, Марий АССР Министр-влак Совет, проектный институт ден строительный организаций-влак, ВООПИК республиканский отделений

Марий республикын территорийже деч ӧрдыжтӧ марий-влакын илыме кундемлаште марий калыкын йылмыжым, культурыжым да историйжым тунемаш эреак полшен шогаш. Тушко творческий коллектив, лектор, ученый, журналист да писатель-влакым эреак колташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, ВЛКСМ обком, Марий АССР Писатель ушем, «Знание» обществын республиканский организацийжын правленийже

Марий йылмыш дублироватлыме художественный да Марий АССР-лан пӧлеклалтше документальный фильм-влакым Башкирийыште, Удмуртийыште, Татарийыште, Кировский, Пермский, Свердловский, Горьковский да моло областьлаште ончыкташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Марий АССР культура министерство

Республика деч ӧрдыжтӧ марий-влакын илыме кундемлаште Марий издательствын лукмо книга-влакым ужалаш да марла периодический издание-влакым пропагандироватлаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
Маркниготорг, Марпотребсоюз

Республикысе творческий коллектив-влакын Марий АССР деч ӧрдыжтӧ эртарыме выступленийыштын репертуарный, идейный да художественный уровеньже шотышто утларак пеҥгыдын йодаш.

КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР культура министерство

Шке национальный автономий деч ӧрдыжсӧ марий-влакын илышыштым «Марий коммуна» газетыште утларак кумдан ончыктен шогаш. Тиде газетын Башкир

КПСС обкомын идеологический отделже

Юл ден Урал кундемысе республика да область-влак дене пырля икте-весылан радиотелевизионный передача-влакым, республиканский ден областной газет-влакын полосаштым ямдылен шогаш. Нине передача ден полосам ончыл опытым шарышашлан, духовный поянлык дене палдарышашлан, пашаче коллектив-влак коклаште социалистический соревнованийым виянгдышашлан, шемер-влакым интернационально воспитатлышашлан кучылташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто госкомитетше, республиканский газет-влакын редакцийышт

Марий АССР деч ӧрдыжтӧ марий-влакын тӱшкан чумырген илыме кундемлашке самолет да автобус дене коштмо у линий-влакым почаш.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, «Марийскавтотранс» объединений

Руш, марий калык-влакын да пошкудо республикыласе калык-влакын культурыштышт келге кышам кодышо деятель-влакын юбилейышт лӱмеш культура учрежденийлаште, учебный заведений ден пашаче коллективлаште мероприятийым эртараш тӱҥалаш, тидын шотыштак тыгай дата-влакым палемдаш:

— композитор Я. А. Эшпайын шочмыжлан 100 ий теммым (1990 ий);

— чуваш литературын классикше К. Ивановын шочмыжлан 100 ий теммым (1990 ий);

— башкир поэт-просветитель Мухаметсалим Уметбаевын шочмыжлан 150 ий теммым (1990 ий);

— А. В. Григорьевын шочмыжлан 100 ий теммым (1991 ий);

— Н. В. Игнатьевын шочмыжлан 100 ий теммым (1995 ий);

— А. Маюк-Егоровын шочмыжлан 90 ий теммым (1995 ий).

КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР Писатель, Театр пашаеҥ, Композитор да Художник ушем-влак

Наций-влак кокласе отношенийын, марий калыкын историйжын, йылмыжын да духовный культурыжын, интернациональный воспитанийын проблемышт дене научно шымлыме пашам умбакыже шуяш:

— Марий АССР-ысе калыкын илыш-йӱлажым, культурыжо, национальный традицийже, юмылан ӱшаныдымыже да религийым кузе ончымыж шотышто комплексный шымлымашым мучашке шукташ. Шымлымашын итогшо почеш министерство, ведомство, общественный организаций-влаклан, идеологический активлан полшымо шот дене пособий-влакым ямдылаш;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, Марий АССР Министр-влак Совет

— кызыт республикыште лийын шогышо этнокультурный процесс-влакым шымлыме пашам мучашке шукташ. Шымлымашын итогшо почеш научно-практический конференцийым эртараш да сборникым лукташ;

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже, МарНИИ

— «История марийской литературы», «История изобразительного искусства Марийской АССР» коллективный монографий-влакым, марий йылме мутерын 1-ше томжым, марий фольклор сводын 1-ше томжым да моло монографический паша-влакым ямдылаш да лукташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын идеологический отделже. МарНИИ, республикын Издательство, полиграфий да книга ужалыме паша шотышто госкомитетше

Марий калыкын, республикыште илыше руш да моло калык-влакын паша, илыш-йӱла, обряд дене кылдалтше национальный традицийыштым, калык музыкальный инструментыштым, мурыштым, куштымашыштым, модышыштым, вургемыштым, ремеслоштым шымлыме да пойдарыме пашам организоватлаш. Тошто годсо калык искусствым ончымо смотрым, фольклор фестивальым эреак эртараш. Калык-влакын илыш-йӱлаштым, культурыштым, национальный традицийыштым ончыктышо фоновидеозапись фондым, музейный экспозиций-влакым ышташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
МарНИИ, республикысе культура министерство, Телевидений да радиовещаний шотышто госкомитет, вуз-влакын ректоратышт

Наций-влак кокласе отношенийым виянгдыме да шемер-влакым интернационально воспитатлыме шотышто пеш кӱлешан проблема-влакым республиканский научно-практический конференцийыште каҥашаш.

1991 ийыште
КПСС обкомын идеологический отделже, КПСС горком ден райком-влак, вуз-влакын ректоратышт да парткомышт, МарНИИ

...телеретранслятор-влакым ыштен шукташ.

1993 ийыште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, республикысе Министр-влак Совет

Марий АССР-ыште пашам ыштыше иностранный граждан-влак коклаште политический пашам саемдыме шотышто мероприятийым ямдылаш. Озанлык задачым шуктымо шотышто практический пашаште совет ден весе элласе граждан-влак коклаште келшен илыме да кылым чак кучымо атмосферым пеҥгыдемдаш, нуным тӱрлӧ национальностян еҥ-влак коклаште кылым кучымо кӱкшӧ культурылан туныкташ.

1990 да тылеч варасе ийлаште
КПСС обкомын отделже-влак, КПСС Волжский горком, КПСС Юрино райком

«Ончыко» журналым тылзе еда лукташ тӱҥалаш.

1990 ийыште
КПСС обком бюро

Йодышым шымлен налаш да кӱлеш органлашке ойым пуаш:

— Йошкар-Олаште С. Г. Чавайнын, Н. И. Казаковын, В. Х. Колумбын, Курык марий районышто Н. В. Игнатьевын, Оршанка районышто М. Шкетанын, Звенигово районышто И. С. Палантайын да Я. А. Эшпайын, Морко районышто Н. С. Мухинын мемориальный музейыштым ыштыме нерген;

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет, республикысе Писатель ден Композитор ушем-влак, Марий АССР культура министерство

— курык марий йылме дене литературно-художественный альманахым лукмо нерген;

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет, республикын Издательство, полиграфий да книгам ужалыме паша шотышто госкомитетше, Марий АССР Писатель ушем

— РСФСР калык образований министерствын Национальный школ шотышто НИИ-жын лабораторийжым туныктышо-влакым усовершенствоватлыме институт пелен почмо нерген;

1990 ийыште
Республикысе калык образований министерство

— республика деч ӧрдыжтӧ илыше марий рвезе ден ӱдыр-влакым республикысе учебный заведенийлаште туныктымо нерген;

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет

— шке национальный автономий деч ӧрдыжтӧ илыше марий-влаклан шочмо йылме дене передачым эреак эртарышашлан Йошкар-Оласе радиостанций-влакым кӱчык волнан диапазоныш кусарыме нерген;

1990 ийыште
КПСС обкомын социально-экономический отделже, республикысе Министр-влак Совет, Марий АССР-ын Телевидений ден радиовещаний шотышто государственный комитетше

— курык марий йылме дене республиканский газетым лукмо нерген;

1991 ийыште
КПСС обкомын идеологический отделже

— Марий государственный университетлан республикын кумдан палыме деятельжын лӱмжым пуымо нерген.

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет

Ойым пуаш:

— КПСС ЦК-ш да СССР Министр-влак Советыш — Финляндийысе ик административно-территориальный регион ден Марий АССР коклаште келшен илыме кылым кучаш тӱҥалме нерген;

1990 ийыште
КПСС обком бюро, Марий АССР Министр-влак Совет

— КПСС ЦК-ш — марий писатель-влакын произведенийышт негызеш художественный фильм-влакым ыштыме нерген;

1990 ийыште
КПСС обком бюро

— ВЛКСМ ЦК-ш — самырык-влаклан марла газетым (ВЛКСМ Марий обкомын органжым) лукташ тӱҥалме нерген;

1990 ийыште
ВЛКСМ обком бюро

— КПСС ЦК-ш да СССР Министр-влак Советыш — марий йылме дене радио- да телевизионный передачым эртараш жапым утларак ойырымо нерген.

1990 ийыште
Марий АССР Министр-влак Совет.

Ӱдырамаш корно

КОДШО кечылаште, Марий Турекыште сайлыше-влак дене вашлийме годым, зал гычын мыланем тыгай сералтыш тольо: «Те писательница улыда, а мланде паша да вольык озанлык шотышто мом паледа?» «Сардаяльский» совхозын доярке-влак — возымо йодыш йымалан. Уке, вуеш налме нерген ынем ойло, а вот чонлан кочын-кочын чучын колтыш. Кузе тыге — вет ялысе илыш мыланем, ялеш шочын-кушшо ӱдырлан, моткочак палыме да шерге! Паша гычын нойышо, вийдыме пӧртылатат, газетым кучен веле шинчаш — уке, тиде кумылым вигак йӧртет: а кузе шӱшпык оман ялысе ӱдырамаш-влак илат, шарналте! Сурт сомылкат, пакча кӧргет, вольыкет, волгыжмо деч ончыч фермыш куржат, кас тылзе дене мӧнгӧ пӧртылат. Лавырам келат, терысым нӧштылат, кылымдет тӧрштышашлык нумалтышат ӱдырамаш вачӱмбалнак огыл мо? Тидым шоналтетат, вурт лийын кает: уке, тыге ок лий, ӱдырамашын сомылжо пытыдыме манын гынат, ыштыде от код.

КУЗЕ МЕ ИЛЕНА-КУТЫРЕНА?

Ала тиде оласе автобусышто ял гыч толшо илалше ӱдырамашым ужатат, южгунамже кидше тычак кучен, куш кайынеже, [illegible] кодмо шуэш. А тудо тыгай ӧрмалтыше, [illegible]: рушла йодын колтыш — [illegible] лывыргылыкет... Марла йодат да — ала ужалат, ала уке... Илен [illegible]

рамашын сурт перкем, чон тазалыкым йодмашге? Вашмутым чон денат, уш денат кычал от му.

Калыкым йӱлаж деч йӱкшыктарен, шочмо йылмыж деч утараш тӧчен, мо порым илышышкына кондышна? А вет укеште нимат огеш шоч, кеч-моланат негыз лийман. Илышлан негызым ӱдырамаш ышта, манына. Айста тугеже ончалына, кузе таче ме, ӱдырамаш-влак, илена, мер илышыште шке надырна уло мо?

Кеч-мыняр ойлышт таче: ӱдырамаш пӧръеҥ дене тӧр, илышыште тыге огыл. Ученый-влакын шымлен лекмышт гычак пале: ӱдырамашын кокла пашадарже пӧръеҥ деч 53 теҥгелан изирак, тугакак пенсийжат 29 теҥгелан шагалрак. А кӧ шотлен аван сурт сомылкалан пуымо жапшым, виймым? Кугешнен, моктанен ойлена: ӱдырамаш — тракторист, ӱдырамаш — строитель. Но тидыже эн неле паша огыл мо? Ӱдырамаш — туныктышо, врач, инженер — эн изи пашадаран сомылым адакат ме шуктена. Республикыштына кажне кумшо Советым ӱдырамаш вуйлата — статистик-влак кычкырат. Но чылан палат: Совет верыште але оза огыл. Оза лияш ӱдырамашлан пӱрен огыл мо? Кундемыштына, мутлан, ик колхозыштат ӱдырамаш председательым от му. «Але вара озанлык пашам виктарен колташ ушан-шотан мемнан радамыште уке?» — йодым кодшо гана ик пӧръеҥ вуйлатыше деч. «Мемнан Торъял кундемыштак ятыр тыгай ӱдырамашым палем, — каласыш тудо. — Но вет нуно еш дене кылдалтше улыт. Адакшым эше шукерте огыл тыге ыле: озанлык вуйлатышылан йӧным кондаш «кӱлешан» еҥ дене пырля уш кайымеш сайлалтман. Ӱдырамаш тидым чыта мо?» Чоным почын ойлымылан шинчам кумышаш уке: тиде тыгак лийын, очыни, тачат эше мондалтын огыл. Но ик йодыш: тиде «кӱлешан еҥет» ӱдырамаш кид гыч чаркам налаш ала вожылеш ыле? Вет тӱня тазалык, чон тазалык — мемнан кидыште. Кушто пӧръеҥ ават мут дене чыным кычалеш гын, ме тидым шке пушкыдо кумылна дене налын кертына. Кушто пӧръеҥ тура йылмыж дене укшер-вондым руэн опта гын, ала ме тиддечын тыматле койышна дене утлена? Икманаш, суртыштына оза вате, элыштына ме еҥ шинчаш ончышо мыскынь айдеме улына. Икте-весына нерген шагал палена, ваш-ваш шагалрак полшена. Тыгак огыл мо?

...Могай гына шонымашым ыш тарвате Сардаял доярка-влакын сералтышышт. Чон когарген, шке илышнам аклен ончал лекташ таратыш. «А вет шке шотышт дене чын улыт!» — нунын верыш шкем шынден, кенета келшышым: сценыште кудыртымо ӱпан, чиялтыме тӱрван писательница шинча. Очыни, пачержат тудын эн чапле, марийжат эн шотан, эргыжат эн ушан?... Тыгак огыл мо мыят южгунамже путырак пиаланла койшо ӱдырамашын илышыжым ушеш сӱретлем? Но кеч-мо гынат, таче мемнан, ӱдырамаш-влакын, ойгына-куанна икте: шочшынан ончыкылык пӱрымашыже, сурт перкелыкна, паша сеҥымашна, а эше, мутат уке, тӱняш тазалыкше.

Кертынам мо тунам мемнам пагален вашлиймашыш толшо чон пелашем — ӱдырамаш-влаклан вашмутым лачым пуэн? Ала вашмутшат ок кӱл ыле? Ала тиде почеламутым лудын пуэм гын, ме эше утларак лишыл лийына ыле?

Тый кодо,
кодо мыйым таче, кумыл муро—

Мылам пӧлекле шомакетым

Толынам тый декет

Толынам тый декет
шала вуйын,
Чарайолын, йӧратыше,
вожылшо.
Но уке,
ик пырчат ом ул туйо:
Мелын лийын,
ит кой мыйым воштылшын.
Толынам тый декет
памаш вӱдла
Яндарле.
Тиде вӱд шонанпылыште
тыйым ужам.
Да вуйшӱдышым
вуйышко вӱдылын,
Почешем тыйым ӱжын,
олык лапыш куржам.
Шудо пырче чонем —
тевакат кертеш кӱрлын,
Куэ лызе шергашым
чиктет парняшкем.
Пӱгӧ лийын волгалт,
Шопаншыл,
тый шым тӱрлын,
Сӱан имньылан оҥгырым
шкежак сакем.

Кӧранем

«Йӧрате», — манын,
тыйым ом сӧрвале,
Но чон перкет
тыгак кодеш пелен.
Тыгак эр ӱжарат лектеш
сӧралын,
Ойган еҥ деч
куанжым лош пайлен.
«Йӧрате», — манын,
тыйым ом сӧрвале,
Келшем гын — йӧратет,
уке — уке.
Эр ӱжаран корнем
ит кай куралын,
Ит савыре корнем,
колат йӱкем.

«Йӧрате», — манын,
тыйым ом сӧрвале,
Шкежат мый
вес айдемым йӧратем.
Эре волгалт толеш
кава тӱр алын —
Тылат гын —
уло чон ден кӧранем.

Йӧратымаш чара

Мылам пӧлекле
шомакетым,
Мый тудым семыш
савырем.
Шӱм мурым огыт шуйо
шкетын.
Садлан толатак савырнен.

Мурем лиеш —
вияш йолгорно,
Торашке ӱжшӧ ӱжара.
Каят гынат,
умбак от торло,
Йӧратымаш садак чара.

Алевтина ЛОПКИНА
(МОКЕЕВА).

Мутшо денат эмла

ЙОШКАР-ОЛАСЕ стоматологический поликлиникыште калык кеч-кунамат шуко. Пӱйым эмлыше врач деке логалаш куштылго огыл. Зданий чапле: кугу, волгыдо, ару, а специалист-влак огыт сите.

Кокымшо пачашыште терапевтический отделений верланен. Кабинет омса воктене еҥ-влак шукынжак огытыл. Нуно тышке палемдыме жаплан толыт, икте кая, весе пура. Чылан палат: пӱйым эмлымаш — чонышш витарыше процедура, сандене шукышт тургыжланат. Адакше могай врачлан логалат? Тыйын орлаНыметым умылен мошта мо? Икте поро шомакше, ласка шинчаончалтышыж денак корштымым эмла гын, весылан тыгай мастарлык ок сите.

Ик тыгай уста, кугу опытан специалистлан Л. Н. Колчина шотлалтеш. Тудо калыкын тазалыкшым аралыме пашаште ынде ятыр ий тырша. Ош халатан еҥ ӱмбаке ме кеч-кунамат ӱшанен, полышым йодын ончена. Лидия Николаевна тиде ӱшаным пӧрын сула.

Могай лиеш йочана?

КЫЗЫТСЕ пӧргӧ тукым. Мо нунылан эн чот кӱлеш? Мутат уке, тыныс кава, улан да пиалан илыш. Коча-ковашт, ача-авашт илыме жапысе йоҥгылыш верч нуно орлынышаш огытыл. Сандене кызыт, ик верыште тошкыштмаш жап деч утлаш тӧчен, мо ыштыме — чылажат нунылан. Нине ньога-влак верчынак социальный программым писынрак решатлышаш, ару южым, лидар вӱдым арален кодышаш улына. Вет нуно уэмдыме илышын озаже, ончыкылык ача-ава улыт.

МОЛО ЕҤ ГАЯК

СВЯЗЬ Оршанка узелысе междугородний телефон станцийын номержым погымек, чӱчкыдынак вашеш шыма йӱкым колат:

— Алло! Междугородний колыштеш...

Йынтыртыше еҥын йодмыжым колышт налын, жапым шуйкалыде, заказым шукташ тырша — автоматический канал дене Йошкар-Оласе, Горькийысе, Москвасе але мемнан кугу элнан кеч-могай кундемысе абонент дене тыманмеш уша.

Старший телефонистка С. И. Полушинан писын да чаткан ыштымыжым ужын, вигак шоналтет: ончылнет кӱкшӧ классан специалист. Ятыр ий ыштыме жапыште ик вуйшиймашат тудын ӱмбак пурен огыл.

— Начар кумылым, сырыме койышым пашашке пелен кондыман огыл, — ойла Серафима Ивановна. — Вес семын огеш лий. Писылык, еҥым тӱткын колышт моштымаш, поро кумыл — кеч-могай пашаште, мыйын шонымашге, эн кӱлешан улыт. А мемнаныште — поснак. Да кызыт пашам сайын ыштыдежат ок лий. Мый чӱчкыдынак пашам тӱҥалме жапем шарналтем. Тиде 1955 ийыште лийын. Тунам коммутатор-влак батарей дене пашам ыштеныт. Ручкым пӧрдыктет-пӧрдыктет, трубкаш «алло, алло» манын чарныде кычкырет... Икманаш, паша огыл, а нерве дене модмаш гына. Смена жапыште йӱк йӧршын оралген пыта. Кызыт гын, ыштымет веле шуэш.

С. И. Полушинан связь органлаште тыршыме паша стажше — кумло ныл ий, тышеч кумло ийже телефонистка ышта. Тудо кызыт мӧҥгыштӧ ласкан канен кертеш, но садак шке пашажым ок кодо.

— Кертмем годым эре ышташ тӱҥалам, — манеш ура чонан ӱдырамаш да кумло ий ончычсо семынак Оршанка урем дене чулымын связь узел могырыш ошкыл колта.

— Серафима Ивановна пашаш лектын огыл але вараш кодын — тыгай ик случаят лийын огыл, — каласкала связь районысо узел начальник В. П. Казаков. — Клиент-влакым сайын обслуживатла. Тудо наставница семынат ойыртемалтеш. Пытартыш жапыште кум самырык ӱдырым шке профессийжылан туныктен. Общественный пашаштат чолга. Ик гана веле огыл поссовет депутатлан сайлалтын. Кӱлынак тыршыме пашажлан ятыр гана Почетный грамота, тӱрлӧ знак, «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина» медаль дене наградитлалтын.

— Серафима Ивановна, илышыштыда эн пиалан кечым шарналтыза? — йодым мый. Тудо вигымше пачашыште верланыше у пачержын окнаж гыч уремыш икмагал ончен шинчышат, вашкыде вашештыш:

— Тыгайже икмыняр кече уло. Эн ончычак, тиде Сергей дене сӱанна. Тидлан жап шуко эртен, шийсӱанымат палемденна. Туге гынат самырык пагытым, йӧратымашым кондышо шошым мондет, ужат?

Кокымшыжо — кунам ава лийынам, ӱдырем шочын. Надежда лӱмым пуэнна — мемнан ончыкылык ӱшанна. Вара пелашем дене уныка-влак: Сережа ден Павлик шочмылан чот йывыртенна.

Эше ик куанле кече — у пачерыште пӧртсий. Кунамсек тидын нерген шонкаленна, вученна. Пачерна шокшо, волгыдо, йоҥгыдо. Иле да куане веле.

Но эн кугу шарнымашеш Йошкар-Олаште, связь управленийыште Калык келшымаш орденым кучыктымышт кодын. Мый моло палемдалтше-влак коклаште шинченам да ынгузе тидлан ӱшанен кертын омыл. Такше нимо тугайым, ойыртемалтшым, ыштен омыл. Лач шке пашам йӧратенам да лийжак манын ышташ тыршенам.

С. УСОВА.

Оршанка район.

Тиде полосаште пӱтынек шкенан фотокорна Н. Речкинын фотосӱретше-влакым кучылтмо. Мемнан газетнам лудшо, фотом йӧратынам [illegible]

Шӱмбелна нерген ой

КУШТО УЛАТ, ПИАЛЕМ?

МЫЙ Морко районышто илем. Кандаш ий ынде шкетын улам. Аракам йӱмаш уке, но тамакым шупшам. Характерем сай. Озанлыкым кучем. Вашке витле ийым темем. Шкетын пешак йокрок. Пашаш лектын каен, толат, нигӧ дене мутым вашталташ. Сандене «Ӱдырамаш корно» гоч пелашым муаш шонем.

12-шо №-ан абонент.

МЫЛАНЕМ 58 ий темеш. Шоҥго авам дене коктын илена. Ватем шӱм чер дене колен. Кум пӧлеман пӧртем уло. Канализаций ышталтын. Вӱд пуч дене пӧртышкак толеш. Теплицем уло. Вольыкым кучена.

Образованием высший, туныктышо улам. Ялна пӱнчеран чодыра воктене верланен. Башкирийын ик районыштыжо илем.

Аракам йӱдымӧ, тамакым шупшдымо, литературым, музыкым йӧратыше, озанлык пашалан кумылан 56-58 ияш ӱдырамашым куанен вашлием. Ондак фотографийже ден серышыжым вучем.

Тиде увертарымашем лудын, мыйын ончычсо палымем Головина Маруся вашмутым пуа гын, эшат куан лиеш ыле.

Але теве оласе автобусышто ял гыч толшо илалше ӱдырамашым ужатат. южгунамже кидше гычак кучен, куш кайынеже, намиен кодымо шуэш. А тудо тыгай ӧрмалгыше, аптыраныше: рушла йодын колташ—эх, йылме лывыргылыкет... Марла йодат да — ала умылат, ала уке... Илен йодат да — ала умылат, ала уке... Илен шуынна коеш: марий еҥ шочмо столицышыже шкенжым утеш ужеш. Магазинлаш тыже шкенжым утеш ужеш. Магазинлаш кырча-марча сатум налаш толытат, кӧн родо-йолташыже уке гын, вокзалыште монь йӱдым эртарат, а чапле унагудылаште пазар сатум ужалыше-влак ракатланен илат.

Ойлышаш шомакем манеш-манеш радамыш огыл нантайынем. Калыкын куатше—посна айдемын шкем пагалымашыж гыч шога. А кунам ме шкенам пагалаш тӱҥалына: икшывына-влаклан шочмо йылмым тунемаш алят чыла йӧным ыштен огына керт, калыкнан чын историйжым палыме олмеш шояклыме, чевертыме ой дене келшена: ожно марий еҥ пуйто шордын да мерчен веле илен, койыш-шоктышыжат пычкемыш, йӱлажат йӧрдымӧ лийын. Кузе ме шкенам пагалаш тӱҥалына, кунам юмылан кумалмыжат ик эн кугу титакыш савыреныт ыле..

Тачат шинча ончылнем: петро кечын Шой кундем да моло верла гыч коло-коло вич меҥгым йолын толшо ӱдырамаш-влак Йӱледӱр черке олмыш вашкеныт. Пуракаҥше колошыштым села тӱр памаш вӱдеш мушкыныт, кечеш когаргыше шӱргыштым шӱялтеныт—ала-мом волгыдым, ӱшаным пуышым чон дене шижаш ямдылалтыныт. А мо нуным вучен? Юмо огыл, йытыра погонан, койышан милиционер-влак. Могай титакым ужын тунамсе тӧра илалше ӱдыкертына. Кушто пӧрвел [illegible] не укшер-вондым руэн опта гын, ала ме тиддечын тыматле койышна дене утлена? Икманаш, суртыштына оза вате, элыштына ме еҥ шинчаш ончышо мыскынь айдена ме улына. Икте-весына нерген шагал паме улына. Икте-весына нерген шагал палена, ваш-ваш шагалрак полшена. Тыгак огыл мо?

...Могай гына шонымашым ыш тарвате Сардаял доярка-влакын сералтышышт. Чон когарген, шке илышнам аклен ончал лекташ таратыш. «А вет шке шотышт денче чын улыт!»—нуно верыш шкем шынден, кенета келшышым: сценыште кудыден, кенета келшышым: сценыште кудыжо ӱпан, чиялтыме тӱрван писательница тымо ӱпан, чиялтыме тӱрван писательница шинча. Очыни, пачерӝат тудын эн чапле, марийжат эн шотан, эргыжат эн ушан?... Тыгак огыл мо мыят южгунамже путырак пиаланла койшо ӱдырамашын илышыжым ушеш сӱретлем? Но кеч-мо гынат, таче мемнан, ӱдырамаш-влакын, ойгына-куанна икте: шочшынан ончыкылык пӱрымашыже, сурт перкелыкна, паша сеҥымашна, а эше, мутат уке, тӱням тазалыкше.

Кертынам мо тунам мемнам пагален вашлиймашыш толшо чон пелашем—ӱдырамаш-влаклан вашмутым лачым пуэн? Ала вашмутшат ок кӱл ыле? Ала тиде почеламутым лудын пуэм гын, ме эше утларак лишыл лийына ыле?

Тый кодо,
кодо мыйым таче, кумыл муро—
Ош солык вел кагаз олмеш кия.
Тыге лӱшкен,
тый лучо весын шӱмыш пуро,
Мый шкеже таче йӱкдымӧ лиям.

Шинчам да шоналтем,
мом муренам тенгече,
Йӧрен тентечысе кече мурылан?
Да теве йонгалтеш кузе
шудан кудывече—
Кӱлеш шыма ава кид эргымлан.

Мый таче кеч лиям
лач тудын вел йӧршешлан.
Вурсен-вӱчкен, носкижым тумыштем,
Пален тунамак иктым: курымешлан
Яндар шинчан ик эргым—шӱмыштем.

Мый таче кеч лиям эн ныжыл вате,
Конгаште тутло шӱрым улныктем,
Вашкен,
содорышто да пултышым ом кате,
«Оза улат» ман, киндым шулыктем.

Мый лучо олыкыш волем
солаш эр шудым,
Киндем толешыс тиде сомыллан!
А йӧсак пеш лиеш гын, шкетын, йӱдым
Мый тыйым, муро, шарналтем коклан.

Альбертина ИВАНОВА-АПТУЛЛИНА,
поэтесса, республикысе ӱдырамаш
совет член, РСФСР калык депутатыш
кандидат.

Мутшо денат эмла

ЙОШКАР-ОЛАСЕ стоматологический поликлиникыште калык кеч-кунамат шуко. Пӱйым эмлыше врач деке логалаш куштылго огыл. Зданий чапле: кугу, волгыдо, ару, а специалист-влак огыт сите.

Кокымшо пачашыште терапевтический отделений верланен. Кабинет омса воктене еҥ-влак шукынжак огытыл. Нуно тышке палемдыме жаплан толыт, икте кая, весе пура. Чылан палат: пӱйым эмлымаш — чопыш витарыше процедура, сандене шукышт тургыжланат. Адакше могай врачлан логалат? Тыйын орланыметым умылен мошта мо? Икте поро шомакше, ласка шинчаончалтышыж денак корштымым эмла гын, весылан тыгай мастарлык ок сите.

Ик тыгай уста, кугу опытан специалистлан Л. Н. Колчина шотлалтеш. Тудо калыкын тазалыкшым аралыме пашаште ынде ятыр ий тырша. Ош халатан еҥ ӱмбаке ме кеч-кунамат ӱшанен, полышым йодын ончена. Лидия Николаевна тиде ӱшаным порын сула.

Могай лиеш йочана?

КЫЗЫТСЕ пӧргӧ тукым. Мо нунылан эн чот кӱлеш? Мутат уке, тыныс кава, улан да пиалан илыш. Коча-ковашт, ача-авашт илыме жапысе йоҥгылыш верч нуно орланышаш огытыл. Сандене кызыт, ик верыште тошкыштмаш жап деч утлаш тӧчен, мо ыштaлтеш — чылажат нунылан. Нине ньога-влак верчынак социальный программым писынрак решатлышаш, ару южым, яндар вӱдым аралеп кодышаш улына. Вет нуно уэмдыме илышын озаже, ончыкылык ача-ава улыт.

Но кызыт нине ӱдыр-влакым авашт мӧҥгыштат, пашаштат, мер сомылым шуктымаштат кашышым, ласкалыкым палыде, ятыр курым годсек патыр тумо дене таҥастарыме пӧръеҥ дене тӧр тыршымыштым ужын, ончыкылык нуным куандара мо?

Могай лийын кушкыт нине изи ӱдыр-влак? Моткоч ӱшаныме шуэш — пиалан.

Тиде полосаште пӱтынек шкенан фотокорна И. Речкинын фотосӱретше-влакым кучылтмо. Мемнан газетнам лудшо, фотом йӧратыше йолташ-влакат тиде пашашке ушнат гын, моткоч сай ыле. Ӱдырамаш, еш, йоча темылан фотосӱретым уло кумылын вучен кодына.

Шӱмбелна нерген ой

Ӱдырамашын ойлымо дене келшен, шке семынет ыштет гын, тудланат йӧра.

Ӱдырамашым кучен кертше государствымат виктара.

Ӱдырамашын кӱштымылан нигунам торeш ит лий, изиш вучалте — вашке тудо шке шонымыжым вашталта.

Ӱдырамашлан эреак кум наста огеш сите: шӱдӧ теҥге окса, ик платье да вич минут.

Ӱдырамашын шонымо гай виян, ушан, поро да чыла йодмыжым шуктышо пӧръеҥ уке дыр.

Куржшо да ошкедыше ӱдырамаш гыч иктыжым ойырен налаш кӱштат гын, почешет шӱдырнылшыжым ончал — тудо гына тыйым пагала.

Ик пӧръеҥлан ӱдырамаш — кылдыме чемодан: ваче ӱмбалне нумал каяш неле да кудалташат чаманет, а весылан — патефон пластинке, кунар тудо «мура», тунар сылнын йоҥгалтеш.

пешак покрок. Пошаш лектын кеет, токат, кӧ дене мутым воштатем. Сандене «Ӱдырамаш корно» гоч пелашым муэш шонем.

12-шо №-ан абонент.

МЫЛАНЕМ 58 ий темеш. Шоҥго авам дене коктын илена. Ватем шӱм чер дене колен. Кум пелеман пӧртем уло. Канализаций ыштaлтын. Вӱд пуч дене пӧртышкак толеш. Теплицем уло. Вольыкым кучена.

Образованием высший, туныктышо улам. Ялна пӱнчеран чодыра воктене верланен. Башкирийын ик районыштыжо илем.

Аракам йӱдымӧ, тамакым шупшдымо, литературым, музыкым йӧратыше, озанлык пашалан кумылан 55-58 ияш ӱдырамашым куанен вашлиям. Ондак фотографийже ден серышыжым вучем.

Тиде увертарымашем лудын, мыйын ончычсо палымем Головина Маруся вашмутым пуа гын, эшеат кугу куан лиеш ыле.

13-шо №-ан абонент.

«ӰДЫРАМАШ корно», полшо мыланем пиал лияш. Мыйын кум икшывем уло. Шкеже 41 ияш улам. Икмарда кап-кылан улам. Ялыште пашам [illegible] тем, оза[illegible] кучем. Но шӱм пелашем уке, сандене илышем тичмашла ок чуч.

Пеҥгыде ешым чоҥаш шонышо, йочам йӧратыше 40-47 ияш пӧръеҥ энертышем лиеш гын, куанем ыле. Серышыште фотокарточкым колташ йодам.

14-ше №-ан абонент.

КОНЕШНЕ, 32 ий марте ӱдыр дене келшыде илен омыл. Но, векат, ешым пидаш йӧршыжӧ илыш корныштем вашлиялтын огыл, сандене тачат шкетын улам. Илем поселко воктенысе ялыште. Еҥ манмыла, ик радам дене чыла уло: сурт-печат, вольыкат. Лач пашам пырля ворандарыше, чонлан келшыше шӱм пелаш уке. Поро да весела кумылан, йытыра кап-кылан, пашам йӧратыше.

Умша тамым, шинча моторым йӧрата, маныт. Мыят тиде шотышто шонымашем дене ом ойыртемалт. Шке кап кӱкшытлан келшыше (180 см) капан ӱдырын вашмутшым шӱм вургыж вучен кодам. Письма калташте фотографий лиеш гын, эшеат сай ыле.

15-шо №-ан абонент.

ЛАТКУМ ий шкетын икшывым ончен куштем. Марием дене ойырленна.

45 ияш улам. Йошкар-Олаште чыла шотыштат йӧнан пачерем уло. Музыкым колышташ, театрыш кошташ йӧратем, спорт деке шӱман улам.

165-170 см капан, аракам да тамакым пагалыдыме, интеллигентный, шкенжым арун кучышо, йытыра кап-кылан пӧръеҥ дене палыме лияш шонем. Серыш пелен фотокарточкым пыштен колташ йодам.

Айда-лийже шонымаш дене идат возо.

16-шо №-ан абонент.

Усталче кокан каҥашыже

ШӰРТЫМ ЧИЯЛТЕНА

ПИДМЕ вургем кызыт модышто. Тудым чылан йӧратат, шукынжо шкештат пидын моштат. Но чылаж годымак кӱлеш тӱсан шӱртым муаш куштылго огыл, шке чиялташ лӱдмыла чучеш. Тӱс шотышто пешыжак огыда кычалтыл гын, ида ӧрмалге, пашалан пижса веле.

Кушеч тӱҥалаш? Мутат уке, эн ондак меж шӱртым чиялташ ситыше чиям кӱлеш наре ситарыман. Пакетыште инструкций уло гынат, икымше гана тиде пашалан пижше еҥлан утларак палыман.

Ончыч атым ямдылыман. Шӱртӧ тушто шыгырын киййшаш огыл, тудым вӱд пӱтынек леведшаш. Адакше ате кислотам чытышаш да шӱртым локтылшаш огыл. Сандене цинковатлыме калай гыч ыштыме бак тидлан ок йӧрӧ. Эмалироватлыме бак але петыртышан тыгаяк кугу таз эн йӧнанлан шотлалтеш. Эмаль шелыштaлтше лийшаш огыл. Той атыштат чиялташ лиеш, но тудым вара мушкын колташ неле.

Шӱртым ямдылымаш. Йолвондеш пӱтырымӧ шӱртӧ гарналт ынже пыте манын, кок-кум вере хлопчатобумажный шӱртӧ дене лушкыдын гына кылдаш кӱлеш.

Шорык межым эн ондак шовын шоҥеш мушкыт (вичкыж, шӱдырыдымӧ шӱртым гына чиялтыме деч ончыч огыт муш). Ида мондо: шовыным йыгаш огеш лий. Синтетический мушмо средствымат ида кучылт. Тудым шӱялтен колташ йӧсырак да адакше чия дене могай кылыш пура — каласаш неле. Шагал гын, кок вӱдеш мушман да икмыняр гана шӱялтыман.

Ялысе шӱртӧ нарынчырак лиеш, тӱсыш изишак ойыртемалтше сыным пурта. Утларак волгыдо, раш тӱс лийже манын, шӱртым ондак ошемдыше насташте шолтат, тыгодым савыркалаш мондыман огыл.

Чиялтымаш. Бакыште вӱд шокшо, но тудо ок шол. Чиям изирак атыште вӱдеш шулыктарат да, кок-кум пачашан марля гоч шӱрен, бакыш опталыт. Вӱдыш кок совла шинчалым пыштыман. Ончылгочак кок вичкыж тоям ямдылыза.

Ночко шӱртым вӱдыш колтыза да эскерыза: тудо чия вӱд дене пӱтынек шыгдаралтше. Тидлан ик тояж дене шӱртым вӱд йымак колтат, весыж дене пундашыж гыч нӧлталыт. Вӱд йымалне икмыняр кучымеке, шӱртым лукса. Ынде веле тушко ик кочмо совла уксусым ешарыза. Растворым эше шолаш пуртыман огыл. Шӱртым уэш бакыш пыштыза да чия вӱдым шолташ пуртыза, тыгодым шӱртым эреак тарватылаш кӱлеш. Чотрак шолжо манын, жапынжапын бакым леведман. Эше ик совла уксусым ешарымеке, инструкцийыште ончыктымо жап шолтыман.

Шӱртӧ шонымо тӱсан лийын да раствор волгыдемын гын, шолтымым чарнаш лиеш. Пален лийза: кошкымеке, меж шӱртӧ пеш шагал вашталтеш, а хлопчатобумажный— кум пачаш наре ошемеш.

Тул гыч бакым корандымеке, шӱртым растворышто эше пел шагатлан кодыза. Вара шӱялташ тӱҥалаш лиеш. Пытартыш гана шӱялтыме годым вӱдыш уксусым изиш ешарыза.

Шӱртым южышто (тӱжвалне) кошташ сайрак. Коҥга але радиатор воктене ош тӱс нарынчалген кертеш.

Шӱртӧ ола-вула лийын. Ида ӧрмалге. Тудым содым (500 граммлан 2 совла) пыштыман вӱдыштӧ 20—30 минут шолтыза. Тидат ок полшо гын, отбеливательыште ошемдаш лиеш. Нимоат ок полшо — шем тӱсыш чиялташ веле кодеш.

Шӱртын тӱсшӧ кая. Тугеже те чиям утыждене пыштенда. Чот шӱялтымеке, шӱртым ик чывыштыш шинчал да кок совла уксус пыштыман вӱдыштӧ шолтыза.

ИЛЕ ДА КУАНЕ

ТАЧЕ лудшо йолташем-влаклан пагалыме пошкудем Вера Петровна Элембаева нерген каласкален пуынем. Шочын-кушкын тудо «Дружба» колхозысо Пикурык ялеш. Индеш суртан ты ял чоҥгаташ верланен. Вера изинекак пашам йӧратыше кушкын.

Ӱдыр кушкын шогалын, икымше йӧратымашыжым вашлийын. Пекпулат починга гыч Микуш Осып сӱан дене толын шуын. Микуш вате шешкым пуртымыжлан пеш куанен.

Осып «Чевер ӱжара» колхозышто ветеринарный фельдшерлан ыштен, а Вера сӧснам ӧрдыктарымаште тыршаш тӱҥалеш. Ял воктене верланыше шорык фермыштат ыштaшыже логалеш. Тиде фермым пытарымеке, Зоя Васильевна Пекпулатова дене коктын 67 вуй тунам Кугенер фермыште онченыт да сай привесым налын шогеныт.

Сай пашажлан тыршыше ӱдырамаш Почетный грамота, шергакан пӧлеквлак, «Победитель социалистического соревнования» знак дене палемдалтын. 1982 ий гыч Вера Петровна кок гана почела Кӱшыл Кугенер сельсовет депутатлан сайлалтын. Кызытат бригадирын пуымо нарядшым кӱлеш семын шукта. Йӱр але йӱштӧ игече, мӧҥгыштыжӧ шинчен ок турко. Кодшо ийыште кум шӱдӧ утла паша кечым ыштен, чулым ӱдырамашым паренге лукмаштат, олымым прессоватлымаштат, у шурным ӱдымаштат ужаш лиеш.

Марийже ӱмыр лугыч колымеке, Вера Петровна кум икшывыжым шкетынак ончен куштен. Кызыт нуным ончен, ава куана. Эля Марий совхоз-техникумышто бухгалтерлан тунемын лектын. Борис Шернур РОВД-ште ышта. Владимир Армий гыч пӧртылмекше, колхозышто ик жап шоферлан ыштен, кызыт «Беларусь» тракторым виктара. Кодшо ийыште тудо ешаҥын. Весела кумылан да пашам йӧратыше шешкым ава куанен вашлийын.

Вера Петровнан эше Наташа ден Миша уныкаже-влак улыт. Борис эргыжат ялышке пӧртылаш сӧра, санденак вес ораллан негызым пыштеныт.

Тыгай весела да тыршыше ешым ончен куанет. Нунын деке керек-кунам пурет гынат, кудывечыштышт, пӧрт кӧргыштышт эре ару: иле да куане веле.

В. ПАЙБУЛАТОВ.
Шернур район.

БУТЕРБРОД

МУТШАК огай. Кок ужашан: бутер да брод. Немыч йылме гыч пурен. Бутерже ӱй лиеш, бродшо — кинде. Тыгеже бутербродет ӱйым шӱрымаш кинде шултыш лиеш. Жап эртыме семын ӱй олмеш тӱрлӧ йӧрым — сырым, соктам да молымат кучылташ тӱҥалыныт. Утларакше немыч-влак йӧратат. Поснак строитель-влак кечывал кочкышлан пеленышт коштыктат. ГДР-ыш турист семын коштмем годым шке шинчам денак ужынам. «Унтер ден линден» уремысе отель ончылно газет ужалыме киоскым ыштат ыле. А ме, совет турист-влак, саде отель окна гыч кайык игыла ончен киена: кечывал шуат, строитель-влакет ош солыкым веле шаралтышт — тӱрлӧ бутербродым сумкашт гыч луктеден оптышт. Тиде иктаж кандаш ий ончыч лийын.

А кызыт, кодшо шочмын, Марий АССР калык контроль комитетыш шке палымем деке миенам ыле. Тусо пашаеҥ-влак кечывал кочкышым ыштен, икте почеш весе шке ӱстел коклашкышт толын шинчыч. Лач тыгодым кабинет омса почылто да тушко кугурак капан пӧръеҥ пурен шогале. Палымемын ӱстел ӱмбакыже вошт койшо чора мешакыш пыштыме костеҥечым верандыш да мане:

— Тыланет йокмам конденам.

— Могай йокмам? — аптыраныш палымем.

— А тый ит ӧр, — чулымеште садыже, — чолганрак поч мешакым.

Темлыме семынак ыштыш: чора мешакым кумыктышат, тушеч ош булко калык лектын возо. Тудым эрун пӱчмӧ. Пӱчкыш ден пӱчкыш коклаште мо шонеда... Сокта? Уке... Сыр? Уке... Гайка — вот мо! Бутерброд — гайкан бутерброд.

— Кузе тыге? — ӧрмалгыш палымем.

— А вот тыгак, — мутшым шуя кужака пӧръеҥ. — Кодшо кугарняже огыл, а тулеч ончычшо «Центральный» продмагыш пурышым. Кӱмыш кече вашеш, лаская чайым подылаш маныи, ош булкым налым. Чукырыш чайым темен, пеш тутлын саде булкетым авызлаш гына тӱҥалынам... Теве пӱй ден пруа кодам.

— Колтам [illegible] «Марийхлебпром» объединений...ым. — Эше Чакмарий села воктенысе свалкыште мумо кинде сукырым кучышо еҥын фотосӱретшат уло ыле.

— Туге, — верже гыч каҥысырын тарванылш инспектор. — Теве шукерте огыл, кодшо ий мучаште, «Марийхлебпром» объединенийын пашажым терген лекна.

Кидышкем шым ластыкеш серыме справкым шупале.

— Луд, — мане, — да таҥгастарен нал: Звениговышто вашталтыш уло але уке. Сай могырыш ошкылым ужмаш уке. А вот Звенигово кундемысе ложаш куголявлак саде начар киндыштым оксаш савыраш вес йӧным муыныт. Ынде кинде пудыргым (документеш «кинде» манын от возо вет) яллашке конден ужалат. Тусо калыкше налеш. «Кеч сиеналан йора», — манеш.

Мо шонет: вуйдорыкым чеслынак пудыртылаш вереште. Объединенийыште киндым да хлебо-булочный изделийым аныклен кучылтмо шотышто икмыняр сай ошкылым ыштеныт: предприятий-влакым олмыкташ, кӱлеш оборудованийым налаш ойырымо капвложенийым кучылтмо, Волжскышто хлебо-булочный изделийым тӱрыс, а Йошкар-Олаште 85 процент нарыжым ужалыме сетьыш контейнер дене шупшыктат. «Шокшо кинде» кевытым почмо, тудым Йошкар-Олаште да Волжскышто илыше-влак куанен вашлийыныт. Вет шокшо кинде — шокшак, пурлын колтет — пушкыдо, свежа. А свежа кинде кечыгут пашаште нойышо капыш ӱнарым ешара. Сандене тудым кӧ ок йӧрате? Йӧратыдыме еҥже уксат чай?

— Свежа кинде пашаче еҥым чеслынак куандара тудо, — мане палымем.

Мане да мутшым вес векыла лупшале. «Марийхлебпром» объединений калыклан сай киндым ситарыме шотышто але чылажымак ок ыште. Генеральный директор Н. В. Шаповаловалан уло мо нерген шонкалаш: ассортимент ок куандаре.

Теве булко тукымымак налаш. Эре батон да батон. А сай озан булкыжат тӱрлӧ тӱрлӧ лиеш. Але киндым налаш. Ужалымаште шукыж годым кок тӱрлым веле ужат: шем сукыр ден ошым. Шолдыра ложаш дене кӱэштмым але могай... шам комплексно терген лектын да тыгаяк ойым пидын: хлебо-булочный изделийым ыштен налме плановый норма шукталтме начарын тергалтеш, сырьевой ресурсым кучылтмым огыт лончыло, титакан-влакым мут кучаш огыт шогалте.

Нылымше кинде заводышто гын вес велым ойыртемалтыныт: тыште ложашым айда-лийже кучылтыт. Ончалныт тушко мийыше контролер-влак да ӧрыныт: ложаш колтымо пуч чаплын ок петырне. Сандене ложаш ош тӱтанла тӱргалтеш. Поснак ложашым шоктмо да вискалыме отделенийлаште икте-весым ужаш неле. Ложаш тӱтанлан кӧра. А руашым нӧштылшӧ да пӱчкедыше оборудований-влак воктене пижын шогалаш лиеш, потомушто воктекышт руаш йӧген.

Комиссий весымат пален налын: тиде заводышто коклан сакыр ложаш мешак «шула». Теве Николай Арбанын «Кеҥеж йӱд» комедийыштыже нӧрепыш оптымо кермыч «шулен» каен. А тыште лу мешак сакыр ложаш. Ни складыште уке, ни производствыш колтымо огыл. Икманаш, нимогай кыша кодын огыл.

Тиде веле мо? Нылымше кинде заводышто ложашат «шулен» кертеш улмаш. Инвентаризацийым ыштымеке, раш лийын, эн сай ош ложаш «шулен». Чылаже 29,3 тонн чоло! Лу тӱжем утла теҥгеаш! «Шулыде» вержат уке: ложаш склад шонымо гай огыл, тудым аклаш комиссий «неудым» кучылтын. А мо «неуд»? Шукыжо палат, очыни — поснак студент кокла гыч. Экзаменлан ямдылалташ ик-кок кече ок сите, шинчымаш пайремыш сайын ямдылалт шуде кайыме годым преподаватель зачеткыш чӱчкыдынак «неудым» шынден колта. Вот тыштат тыгаяк.

Справке лышташым мурыктылмем колын, вашталтеш шинчыше инспектор мутшым тӱҥале.

— Кинде шотышто, — мане тудо, — Кузьмаштат пешыжак сай манаш ок лий. Тока гына мый ту велыш коштын толын.

Вара кагаз оражым вес векыла шӱкалын, огай шомак ярымым рончалтыш. Кузьмасе вич кинде кевытыште вич центнер утла киндым ужалаш чарыме. Киндыкым Дарницкийын рецептше дене ямдылыме улмаш, но утыждене шокшеш кӱэштме, комжо йӱлен. Пашажат шуко уке — конга пелен термометрым веле сакалаш...

Шыргыжалына мо вара?

Яндар лышташ

СТУДЕНТ теле каникуллан мӧҥгыжӧ, шочмо ялышкыже, миен толмыж деч вара, иктаж тылзе чоло жап эртымеке, ик кастене лекций деч вара, серышым нале.

— Серыш олмеш яндар лышташ мо? — ӧрмалгыш студентын пырля илыме йолташыже.

— Ане, — вашештыш рвезе. — Каникулемын пытартыш кечынже ватем дене сырен кудалтышна, але мартеат огына мутлане.

Лабораторийыште

Университетысе биолого-химический факультетын лабораторийыштыже Кутоля ден Изголя вашлийыныт. Куголя, пунан онҗым пералтен, шӱдыр гай почшым лупшале да Изголялан умылтараш пиже:

— Палет, саде доцентетым дрессироватлен шуктышым вет.

— Но-о-о, — ӧрмалгыш Изголя.

— Кернак, — йолварнявуйыш шогалын, шке йыржым пӧрдын савырныш Куголя. — Теве тиде йошкар кнопкым темдал шуктем ма, уке ма — тудо мыланем викак сыр катышым шуялта.

— Условный рефлексше лектын докан, — кӧныш Изголя.

Поро каҥаш

ТЕАТР директорын кабинетышкыже у пьесын авторжо пурен шогале. Порын саламлалтыч да самырык драматург шонен толмыжым рашемдаш тӱҥале веле.

— Ну, кузе, Ван Ваныч? — шыриялтыш канде шинчаж дене. — Пьесем лудын лекда?

— Лудым, лудым, — кокыралтыш театр оза.

— Мом каласеда? — тургыжлана писатель.

— Уда огыл, но, — кошар парняжым шогалтыш Ван Ваныч, — мый гын тӱҥ геройым пытартыш действийыште аярым йӱктен ом пушт ыле, а револьвер дене лӱэм ыле.

— Ом умыло...

— Ончаш толшо-влакым тамле омо деч помыжалтараш манын, тымыкым пудештарем ыле.

Шӱлыкан книга

Новелла

МОДЫШ

ИК ШЫЖЕ кечын изи Ванюш школ гыч толын пурымыж годым аваже конташ пуым пурала ыле.

— Авай, кочмем шуэш, — эргыже ӱмбал вургемым кудашдеак йодо.

— Теве мелнам кӱэшташ тӱҥалам. Изишак чытале. Кызытеш модаш лек.

— Кузе модаш? — Ваню модмыжо шудымым аважлан шижтарыш.

— Тый эре шоферла модат ыльыс. Кызытат тугак мод.

Ванюлан чӱчӱжӧ оҥа дене изирак автомашинам шукертак ыштен пуэн. Но, тудын дене модын, ынде шержат темын.

Ваню сумкажым ишкыш сакалтышат, ӧкымак уремыш лекте. Иктапыр калка ончылно шогыш. Но шинчажлан шке таҥаш рвезе гыч иктат ыш перне. Шкетын кузе модат? Ала иктаж-кӧм вашлиям маныв, окна йымал йолгорно дене урем мучко ошкыльо. Йошкудо сурт дек шуат, эркынрак кычкырале:

— Митю! Митю, манам! Лек!

Окнаш нигӧ ыш ончал. Митю але школышто, тудо нылымше классыште тунемеш, а Ваню кокымшо классыш коштеш. Кушко каяш? Мӧҥгӧ пӧртылаш — але мелна шуын огыл.

Митюмыт вашташ, урем гоч. Ванюн чӱчӱжӧ ила. Тудо колхозышто шоферлан ышта. Теве машинажат пӧрт воктенак шога. Ала иктаж-кушко кайынеже, ала таче пашам пытаренат, гаражыш каен огыл, машинажым уремеш коден.

Изи Ваню урем гоч вончыш. Чӱчӱжын окнаш икмыняр жап ончен шогыш — туштат нигӧ ыш кой. Эргыжат, Витя, очыни, йоча садыште. Адакшым Витя тудын дене модаш ок келше: утыждене чаҥга, нимогай модышымат ок пу. Ындыжым Ваню автомашина воктен шӱраҥгышташ тӱҥале: фар яндам ниялткедыле, вара кӱчшӧ дене кошкышо, шуко пачаш чиялтыме кандалге чиям ковылтарыл шогыш, пытартышлан кабиныш пурен шинчаш шонен пыштыш. Омса кылым темдыште, тыгат-тугат ыштыле — омса почылто. Мотор але йӱкшен шуын огыл: кабиныште шокшо. Ваню рульым кок могырыш пӱтыркалыш, умшаж дене ыр-р-ур-р йӱкла. Сигнал кнопкым мыняр темдыш гынат, аламолан огеш тӱтӱтлӧ. Йол дене педальым тошкышто, рычагым шупшкедыл ончыш. «Чыныжымак кудал колташ гын? — шоналтыш семынже. — Митю, ой, кузе кӧранаш тӱҥалеш ыле»...

Теве комдык шупшыл шындыме рычаг мучаште ала-могай темдалтыш уло. Изи кидше дене тудым темдалят, рычагым ончыко колтыш. Шижынат ыш шукто — машина, верже гыч тарванен, тайыл почеш чакнаш тӱҥале. Ондак эркын, вара писынрак да писынрак.

Рвезе чыт ӧрӧ: кузе машинам шогалташ? Лӱдмыж дене уло йӱкын кычкырал колтыш:

— Ой, авай!

Тудын йӱкым нигӧ ыш кол. Кабин гыч тӧрштен кодаш шоныш, но омсам почын ыш керт, а машина утыр писын тайыл почеш урем дене кудалеш.

Ванюн аваже волгыдын йӱлышӧ коҥга гыч икмыняр мелнам кӱэшт луктат, эргыжым кычкыралаш манын, окнаш ончале. Мо тыгай? Шольыжо, Васлий, шеҥгела кудалеш. Теве машина, корно гыч кораҥын, нуныи пӧрт деке пура.

— Васлий, мом тӧчет? — окна янда гоч оза вате кычкырале веле, машина, кузов лук дене тоштемше лапка пӧртын кок окна кокласе пырдыжышкыже толын керылте. Оза вате нэшш гына ӧрдыжкӧ тӧрштен шуктыш — янда шаланыме йӱк гына шоктен кодо, окна коклаш оптымо кӱчык пырня-влак кӱвар покшек лектын возыч. Пӧрт кӧргӧ юалге юж дене теме.

— Васлий, керемет! Тыйын ушет кайыш мо?! Мом ыштышыч?

Кенета кабин омса почылт кайыш. Тушеч мундырала Ваню пыжалт возо...

Феликс МАНОРОВ.

Финн газет возен

«ХЕЛЬСИНГИН саномат» еженедельник марий калык нерген тематический страницым луктын. Тудо «Культура» разделыш пурталтын да «Йылме деч посна калык ок лий» вуймут дене савыкталтын. Тыгай суапле пашам финн журналист, театральный критик Кирсикка Моринг шуктен. Тудо кодшо ий мучаште Таллиныш толын улмаш. Марий театрын Эстонийысе гастрольжо нерген пален калмеке, тиде коллектив дене вашлияш шонен да ик мотор кечын шонымыжо шукталтын.

Воронежысе хор

В. И. ЛЕНИН лӱмеш культура дворецыште (Йошкар-Ола) Государственный Воронежский руш калык хорын концертше эртен.

Хор кызыт Юл воктенысе верласе республика ден областьлаште гастроль дене коштеш. Тыге Йошкар-Ола деч ончыч лӱмлӧ Чебоксары...

„Марийская правда" газет воза

Наций-влак кокласе отношенийым да шемер-влакым интернационально воспитатлымашым саемдыме шотышто КПСС Марий обкомын тӱҥ мероприятийже-влакым печатлыме.

Газет сайлымаш деч ончычсо кампаний нерген умбакыже каласкала.

«Чакнаш она шоно» — тыге лӱмдалтын Марий Турек район, Ленин лӱмеш колхозын механизаторжо Ю. Четышевын выступленийже.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30 — 120 минут. 8.30 — Мӧҥгысӧ академий. 9.00 — Объектив. «Мый тыйым йӧратем, илыш» телевизионный фотоконкурсым иктешлымаш да «Мланде — мемнан тӱшка пӧртна» у фотоконкурсым почмаш. 9.30 — Тӱзлане, Мланде! 10.30 — Лудшо-влакын всесоюзный конференцийышт. Воронеж оласе «Подъем» журналын авторжо-влак да редколлегийже дене вашлиймаш. 11.45 — Концерт. 12.40 — «Шри-Ланка: от Коломбо до Галле». 13.30 — Мультфильм. 13.40 — «Стоп-кадр». Научно-популярный кинообозрений. 14.40 — «Спектр» тӱнямбал программа. 15.10 — Киноафиша. 16.10 «Шонанпыл» калык творчество телефестиваль. 16.35 — Леонид Быковын фильмже ден рольжо-влак. «Алешкина любовь». Худ. фильм. 18.00 — Тӱнямбал панорама. 18.45 — «Полет птицы». Худ. фильм. 1, 2 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — «Муро-89» фестивальым иктешлыше концерт. 23.20 — Телезрительын спутникше. 23.35 — «Муро-89» фестивальым иктешлыше концерт умбакыже. 1.50 — «Чародеи». Худ. фильм. 1, 2 серий. 4.15 — Тиде лийын... лийын...

12 канал. 8.00 — Гимнастика. 8.15 — Док. фильм. 8.35 — Фестивальын тӱсшӧ. 9.05 — Док. фильм. 9.35 — Док. фильм. 10.00 — Мланде пашам интенсифицироватлыме школ. 10.40 — Док. фильм. 11.10 — И. Баяковский мура. 11.25 — Союзный республикласе кинопублицистика. «Я помню руки матери моей». Исправительно-трудовой колонийыш логалше ӱдырамаш-влакын пӱрымашышт нерген. 12.10 — Профессионал-влак коклаште баскетбол дене США-н чемпионатше. 13.10 — «Иоланта». Худ. фильм. 14.30 — «Советская Россия» видеоканал. 17.00 — Руш йылме. 17.30 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Пӧръеҥ-влак. Произвольный программа. 18.30 — Увер. 19.00 — Телеэкспресс. 19.10 — Духовный тӱнян шӧрынжӧ. Марий композитор А. Яшмолкин дене вашлиймаш. 19.35 — Киножурнал. 19.50 — Увертарымаш, программа. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Пресса, клуб. 22.30 — Фигурный мунчалтымаш. Европын чемпионатше. Произвольный программа. 0.00 — «Странная история доктора Джекила и мистера Хайда». Худ. фильм.

пошт кондо чора ... пыштыме костенечым верандыш да мане:

— Тыланет йокмам конденам.

— Могай йокмам? — аптыраныш палымем.

— А тый ит ӧр, — чулымеште садыже, — чолганрак поч мешакым.

Темлыме семынак ыштыш: чора мешакым кумыктыш: чора мешакым кумыктышат, тушеч ош булко катышат, тушеч ош булко катыш лектын возо. Тудым ... Сокта? Уке... Сыр? Уке... Гайка — вот мо! Бутерброд — гайкан бутерброд.

— Кузе тыге? — ӧрмалгыш палымем.

— А вот тыгак, — мутшым шуя кужака пӧръеҥ. — Кодшо кутарнянже огыл, а тулеч ончычшо «Центральный» продмагыш пурышым. Каныш кече вашеш. ласкан чайым подылаш манын, ош булкым налым. Чукырыш чайым темен, пеш тутлын саде булкетым авызлаш гына тӱҥалынам... Теве пӱй деч посна кодам.

— Колташ перна «Марийхлебпром» объединенийыш, тергаш, — верже гыч тарваныш калык контроль комитет инспектор. — Могай сменыште, кунам лийын — чылажымат пален налын кертыт.

— Эре тыге, — ышталеш толшо еҥет, — комитет терга, а объединений пашам саемдыме олмеш мӧнтештара веле.

— Тидыже тыгак, — келшыш палымем. — Теве киндым мландыш тойымо нерген газетда возен ыле.

— А-а-а, шарнем, шарнем, — мыят вуем удыралынем...

процент нарыжым ужалыме сетьыш контейнер дене шупшыктат. «Шокшо кинде» кевытым печмо, тудым Йошкар-Олаште да Волжскыште илыше-влак куанен вашлийыныт. Вет шокшо кинде — шокшак, пурлын колтет — пушкыдо, свежа. А свежа кинде кечыгут пашаште нойышо капыш ӱнарым ешара. Сандене тудым кӧ ок йӧрате? Йӧратыдыме еҥже укеат чай?

— Свежа кинде пашаче еҥым чеслынак куанлара тудо, — мане палымем.

Мане да мутшым вес векыла лупшале. «Марийхлебпром» объединений калыклан сай киндым ситарыме шотышто але чылажымак ок ыште. Генеральный директор Н. В. Шаповаловалан уло мо нерген шонкалаш: ассортимент ок куандаре.

Теве булко тукымымак налаш. Эре батон да батон. А сай озан булкыжат тӱрлӧ-тӱрлӧ лиеш. Але киндым налаш. Ужалымаште шукыж годым кок тӱрлым веле ужат: шем сукыр ден ошым. Шолдыра ложаш дене кӱэштмым але могай-гынат тутло ешартышым пыштыманым коклан веле лукшын койыт.

Маныт, кинде руашыш шӧр-торыкым ешарет гын, эше ала-могай ферментым пыштет гын, йылметым нелын колтет. Конешне, шиждегыч. Но тыгай киндыже пеш шагал шол.

Йошкар-Оласе кинде комбинатышкат кугу комиссий толын лектын манме гыч шоктыш. Толын лектын да шинчажым каралтен. Директор С. А. Шалаевын вуйлатыме коллективыште контроль палынак лушкен, коеш. Комиссий финансово-озанлык па...

... гай огыл, тудым аклаш комиссий «неудым» кучылтын. А мо «неуд»? Шукынжо палат, очыни — поснак студент кокла гыч. Экзаменлан ямдылалташ ик-кок кече ок сите, шинчымаш пайремыш сайын ямдылалт шуде кайыме годым преподаватель зачеткыш чӱчкыдынак «неудым» шынден колта. Вот тыштат тыгаяк.

Справке лышташым мурыштылмем колын, ваштарешт шинчыше инспектор мутшым тӱҥале.

— Кинде шотышто, — мане тудо, — Кузьмаштат пешыжак сай манаш ок лий. Тока гына мый ту велыш коштын тольым.

Вара кагаз оражым вес векыла шӱкалын, оҥгай шомак ярымым рончалтыш. Кузьмасе вич кинде кевытыште вич центнер утла киндым ужалаш чарыме. Киндыжым Дарницкийын рецептше дене ямдылыме улмаш, но утыждене шокшеш кӱэштме, комжо йӱлен. Пашажат шуко уке — конга пелен термометрым веле сакалаш. Саде прибор укелан кӧра шокшын вийжым палыде кодмо да вич центнер утла киндым кевыт лапке гыч корангдыме.

— Кузьмасе калык, — мутшым умбакыже шуя саде инспектор, — тыгай койышым ок чыте, ӧпке шомакан серыш калык контроль комитетыш толынак шога.

Чынжымак ложаш куголя кашакым молан чытен илашыже? Кунам-кунам?.. А кызыт перестройка жапыште. Кочмет шуэш мо гайкан бутербродым?

Шумат ПЕРЕСТРОЙКИН.

...голя.

Поро каҥаш

ТЕАТР директорын кабинетышкыже у пьесын авторжо пурен шогале. Порын саламлалтыч да самырык драматург шонен толмыжым рашемдаш тӱҥале веле.

— Ну, кузе, Ван Ваныч? — шырнялтыш канде шинчаж дене. — Пьесем лудын лекда?

— Лудым, лудым, — кокыралтыш театр оза.

— Мом каласеда? — тургыжлана писатель.

— Уда огыл, но, — кошар парняжым шогалтыш Ван Ваныч, — мый гын тӱҥ геройым пытартыш действийыште аярым йӱктен ом пушт ыле, а револьвер дене лӱэм ыле.

— Ом умыло...

— Ончаш толшо-влакым тамле омо деч помыжалтараш манын, тымыкым пудештарем ыле.

Шӱлыкан книга

КАКШАН серыште поэт Пыван, поэт Миклайым вашлийынат, ӧрмалген шогале:

— Мо пеш шӱлыкан улат? Иктаж-могай зияныш логалын отыл чай?

— Уке-е, — ышталеш Миклай.

— Вара молан неретым тынар сакенат?

— Ик книгам шергал лектым да... Мучашыже пеш шӱлыкан...

— Могай книгам? Авторжо кӧ?

— Да шкемын сберкнижкам.

Э. Васильев потеш.

Финн газет возен

«ХЕЛЬСИНГИН саномат» еженедельник марий калык нерген тематический страницым луктын. Тудо «Культура» разделыш пурталтын да «Йылме деч посна калык ок лий» вуймут дене савыкталтын. Тыгай суапле пашам финн журналист, театральный критик Кирсикка Моринг шуктен. Тудо кодшо ий мучаште Таллинныш толын улмаш. Марий театрын Эстонийысе гастрольжо нерген пален налмеке, тиде коллектив дене вашлияш шонен да ик мотор кечын шонымыжо шукталтын.

Финн журналист шке ончылмутыштыжо М. Шкетан лӱмеш Марий драматический театр нерген мутым луктеш да тудын ик эн кӱлешан пашажым — шочмо йылмын сӧралжым самырык еҥын чоныш шукташ тыршымыжым, театрын илышыштыже этнографийлан верым ойырымым — сайлан шотла. Тудын шомакшым «Салика» спектакль гыч налме сӱанватын фотожо пеҥгыдемда. Тыштак республикысе культура министр Н. Н. Гавриловын да артист Иван Смирновын, Таллинныште илыше Валерий Аликовын фотошт уло. Фотосӱретын логалше нине еҥ-влак кызытсе марий калыкын илышыж нерген мутым луктыныт. Мутлан, Валерий Аликов Юл дене кылдалтше проблема-влакым тарватен.

Марий калык нерген савыктыме материал мемнан республикын илышыже да культурыж нерген палаш шонышо-влаклан пеш сай пӧлек гаяк лийын.

В. АЛЕКСАНДРОВ.

Воронежысе хор

В. И. ЛЕНИН лӱмеш культура дворецыште (Йошкар-Ола) Государственный Воронежский руш калык хорын концертше эртен.

Хор кызыт Юл воктене верланыше республика ден областьлаште гастроль дене коштеш. Тыге Йошкар-Ола деч ончыч лӱмлӧ коллектив Горький ден Чебоксарыште лийын, а лишыл кечылаште корныжо Астрахань ола могырыш шуйналтеш.

Коллективын репертуарыштыже калык муро, куштымаш, вокально-хореографический композиций-влак улыт. Тидын годымак фольклор элемент, артист-влакын ончыктымаште шке моторлыкшым йомдарыде, йӧршын у семын йоҥга.

Снимкылаште: Воронеж гыч уна-влак концерт годым.

И. Речкинын фотожо.

... канал. 8.00 — Гимнастика. 8.15 — Док. фильм. 8.25 — Фестивальын тӱсшӧ. 9.05 — Док. фильм. 9.25 — Док. фильм. 10.00 — Илаҥдаш пашам интенсифицироватлыше школ. 10.40 — Док. фильм. 11.10 — И. Бапковский мура. 11.25 — Союзный республикыласе кинопублицистика. «Я помню руки матери моей». Исправительно-трудовой колонийыш логалше ӱдырамаш-влакын пӱрымашышт нерген. 12.10 — Профессионал-влак коклаште баскетбол дене США-н чемпионатше. 13.10 — «Иоланта». Худ. фильм. 14.30 — «Советская Россия» видеоканал. 17.00 — Руш йылме. 17.30 — Фигурный мундчалтымаш. Европын чемпионатше. Пӧръеҥ-влак. Произвольный программа. 18.30 — Увер. 19.00 — Телеэкспресс. 19.10 — Духовный тӱҥин шӧрынжӧ. Марий композитор А. Яшмолкин дене вашлиймаш. 19.35 — Киножурнал. 19.50 — Увертарымаш, программа. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Пресс-клуб. 22.30 — Фигурный мундчалтымаш. Европын чемпионатше. Произвольный программа. 0.00 — «Странная история доктора Джекила и мистера Хайда». Худ. фильм.

ТЕАТР

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ руш драмтеатр

«Гарольд и Мод» — 18. Спектакль деч вара лотерей дене модмаш.

Изи сцена

«Спокойной ночи, мама» — 19.

КИНО

«РОССИЯ» кинотеатр (Кугу зал)

«Василиса Прекрасная» — 9.30.

«Нечистая сила» (1 да 2 серий, кугыеҥ-влаклан гына) — 11, 13.30, 16, 18.30, 21.

«РОССИЯ» кинотеатр (Изи зал)

«Дежа вю» — 10, 12, 15.30, 18. «Малыш и озорники» — 14 (йоча сеанс). «Стеклянный лабиринт» (премьера) — 20.

«ЭРВИЙ» кинотеатр

«Хон Гиль Дон» — 9, 13.45, 22. Кужемдыме сеанс: «Я летаю на собственных крыльях», «Влюбленный мужчина» — 11.15. «Влюбленный мужчина» — 15.55, 18.05, 20.05.

«ОКТЯБРЬ» кинотеатр

«Я в полном порядке» — 9, 14.50, 18.10. «Леди Макбет Мценского уезда» (кугыеҥ-влаклан гына) — 10.40, 16.30. «Один момент» (1 да 2 серий) — 12.20, 20.

«РЕКОРД» кинотеатр

«Путешествие с курицей по реке» — 9, 15.40. Мультфильм киносборник — 10.40. «Волшебное наследство» — 12.10, 14. «Брак с выходными днями» — 17.30. «Жикина династия» (кугыеҥ-влаклан гына) — 20, 21.30.

Фельетонлык сӱрет

ШОНЕН МУЫНЫТ

ЙОДЫШ кайыкла пӧрдеш: «Мыскараче-шамыч кушто да кунам шочыт? Нуно ала ава мӱшкырыштак сеҥым воштылташ тунемын кият? А, можыч, тидлан нуным школышто йылмызе алгаштара? А, можыч, тӱням ӧрыктараш нунылан юмо пӱрен? А, можыч, нунылан ушан лияш кочкыш полшен?»

Пытартыш йодышлан, пожале, эн чын вашмутым Шернур районышто пуэныт.

«Любовь приходит и уходит, а кушать хочется всегда»

Ода ӱшане? Ӱшаныза. Тыге возымым. «Восход» колхозысо столовыйыш пурен. Лудса да мудреч авторлан, диссертацийым аралыде, иктаж-могай наука кандидат лӱмым пуаш темлыза. Лач келшен толеш.

Ну, конешне, йӧратымаш чоҥештен лишемешат, кушко тудым чыкет? Первый минутышто, шымавуч гай кап-кыллан, кудыр ӱпанлан, чевер шӱргывылышлан, снеге гай тӱрвылан, йыргешке мече гай чызылан куанен, ӧндалатат, шупшалатат, пеленетат пыштет... А вара — чеверын! Поснак еҥгаватылан — кум гана чеверын! Любовь приходит и уходит, а йӧратымаш, брат ты мой, сельский магазинысе шӱйшӧ кол огыл — тушкен от пу.

А кочкаш кӱлеш. Эсогыл кум гана: эрдене, кечывалым, кастене. Ынет коч — столовый пашаеҥ-шамыч полшат. Шӱвылвӱдым лукташ наглядный агитаций тарата. Шонеда, «Восходышто» окмак-шамыч илат?

Мемнан жапыште мыскараче кажне регионышто, кажне ялыште уло. Мутлан, Советский районысо ик колхозышто кодшо кеҥежым тыгаяк кочмо верыште (столовыйышто) кечыше «агиткым» кузе акледа?

«Сам съел — помоги товарищу!»

Йӧра, шылан да макарон гарниран котлетым механизатор кочкын пытарен лийже, киндымат ынже чамане. Но варaже... йолташын пайышкыже пурышаш, тудын олмеш авызлышаш але тудын умшашкыже кочкышым оптышаш? Пагарже темын гып, кушеч шӱшшаш? Вот вет йодыш.

Шонен шинчылтыт южгунам мудреч-шамыч, кушко гына миен огыт шу, кушеч гына савырнен огыт тол. Да тугайым каласат, тугайым возен сакат — кеч тунамак шуҥгалт але ушетым йомдаре. А шкешт шыргыжыт: «Тый шонен шыч му, а вот мый шонен муым». «Кушать хочется всегда». Кӧ тӧреш? Нигӧ тореш огыл. Лач наглядный агитацийын озаже укеат, эре тупела лектеш.

Эх, йӧратымаш — айдемым пагалымаш — кунам толат?

В. ЗОНИН.

Редакцийын адресше:

424000, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-шо идалыкше урем, 20

Талукышто 300 номер лектеш.

Тираж 17 412.

Газетын индексше 52710

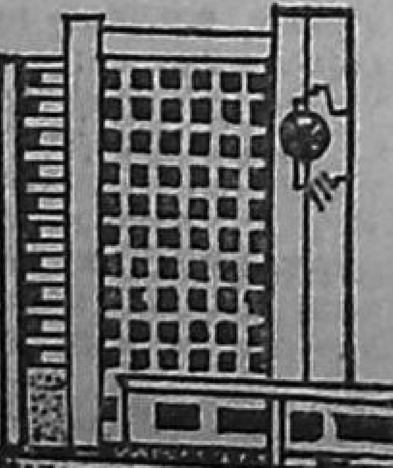

Телефон-влак:

Редактор — 5-08-40

Заместитель-влак — 5-25-36, 5-39-26

Приемный — 5-37-91

Ответственный секретарь — 5-35-73

Заместитель-влак — 5-39-36

ОТДЕЛ-ВЛАК:

Партийный илыш — 5-53-18

Идеологический — 5-54-34

Промышленность, строительство да транспорт — 5-54-89

Аграрный — 5-29-77

Совет паша да быт — 5-42-22

Культура, литература да искусство — 5-08-64

Информаций да письма — 5-39-19, 5-43-72

Кусарыше — 5-39-55.

Увертарымаш — 5-39-44

Газетын собкоржо-влак:

У Торъялыште — 9-15-19.

Моркышто — 9-16-86

Звениговышто — 9-22-83.

Оршанкыште — 2-17-38.

Редактор В. А. МАТЮШЕВ.

Марий АССР Госкомиздатын республиканский полиграфическо-редакционный объединенийже

424700, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Э—00249. Заказ 1033.